

MAATALOUDEN TALOUDELLISEN
TUTKIMUSLAITOKSEN
TIEDONANTOJA N:o 78

*THE AGRICULTURAL ECONOMICS
RESEARCH INSTITUTE, FINLAND
RESEARCH REPORTS, No. 78*

AJANKOHTAISTA MAATALOUSEKONOMIAA

MAATALOUDEN HINTALINJAT JA TULONJAKO

HELSINKI 1981

Maatalouden taloudellisen
tutkimuslaitoksen

TIEDONANTOJA N:o 78

The Agricultural Economics
Research Institute, Finland

RESEARCH REPORTS, No. 78

AJANKOHTAISTA MAATALOUSEKONOMIAA

MAATALOUDEN HINTALINJAT JA TULOEROT

Helsinki 1981

Helsinki 1981, Valtion painatuskeskus

SISÄLLYSLUETTELO:

	Sivu
Lauri Kettunen: Matala- vai korkeahintalinja	5
Seppo Aaltonen: Maatalouden tuloista ja tulon- jaosta	23

MATALA-VAI
KORKEAHINTALINJA

LAURI KETTUNEN

MATALA- VAI KORKEAHINTALINJA

1. Yleistä

Hintapolitiikalla on vaikea rooli maatalouspolitiikassa. Se on keino jolla vaikutetaan useaan tavoitteeseen kuten tuotantoon, kulutukseen, tulotasoon ja maatalouden rakenteeseen. Yksi keino yhtä tavoitetta kohti olisi sopiva, mutta nyt yksi keino ohjaa useaa tavoitetta, joten seurauksena on ristiriitainen tilanne.

Hintapolitiikkaa on käytetty läntisissä teollisuusmaissa lähinnä viljelijöiden tulotason turvaamiseen ja kehittämiseen. Kotimaista hinnanmuodostusta on lisäksi suojattu ulkoiselta vaikutukselta, maailmanmarkkinahinnoilta, jotka ovat olleet lähes poikkeuksetta kotimaan hintoja alempia. Tätä protektionismia on puolusteltu (varmaan perustellusti) omavaraisuusnäkökohdilla. Elintarvikeomavaraisuus on - voidaan sanoa - yhdessä puolustusvoimien kanssa turvaamassa kunkin maan itsenäisyyttä. Protektionismin purkaminen (kaupan vapauttaminen) johtaisi ilmeisesti kotimaisen tuotannon alenemiseen, jolloin kriisitilanteessa maan elintarvikehuolto ei pystyisi tyydyttämään ruoan tarvetta.

Noudatettu hintapolitiikka on johtanut joissakin Euroopan maissa (myös meillä) eräiden tuotteiden ylitarjontaan ja paljon polemiikkia aiheuttaviin vienti- ja kuluttajasubventioihin. Eräiden mielestä monet maatalouden ongelmat aiheutuvatkin siitä, että hintatason on annettu poiketa maailmanmarkkinahinnoista. Yksinkertaisella matemaattisella analyysillä on myös mahdollista puolustella tätä väitettä kuten jäljempänä lähemmin osoitetaan. Alhaiset maailmanmarkkinahinnat houkuttelevat jo sinänsä

kuluttajia ja ekonomistejakin vaatimaan kotimaisen tuotannon suojan poistamista ja tuonnin sallimista.

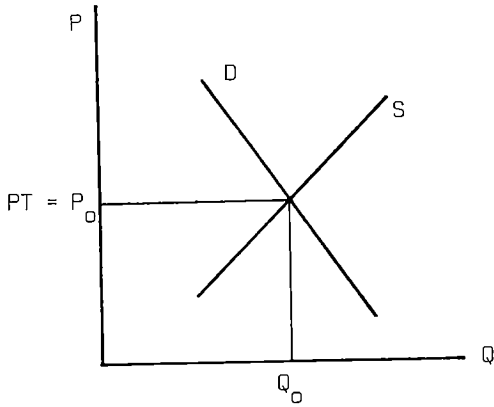
Onkin syntynyt kaksi (tai oikeastaan kolme) eri hintalinjaa: matala- ja korkeahintalinjat (ja keskihintalinja). Matalahintalinja tarkoittaa hintajärjestelmää, jossa tuottajahinnat sopeutuvat maailmanmarkkinahintoihin ja lisäksi maksetaan mahdollisesti tukea viljelijöille, mikäli näin määräytyvä tuottajahinta on matalampi kuin tuotantokustannukset. Korkeahintalinjassa vähittäishinnat määräytyvät todellisten tuottajahintojen mukaan. Keskihintalinjassa vähittäishintoja tuetaan valtion varoin, jolloin kuluttajahinnat jäävät matala- ja korkeahintajärjestelmien hintojen väliin tuen suuruudesta riippuen.

Todettakoon aluksi lyhyesti, että valtion tukea voidaan antaa joko hintatukena tai suorana, viljelijöille maksettavana tukena. Näillä tukimuodoilla on ilmeisesti erilainen vaikutus sekä tuotantoon, kulutukseen että tulonmuodostukseen. Palaamme siihen jäljempänä.

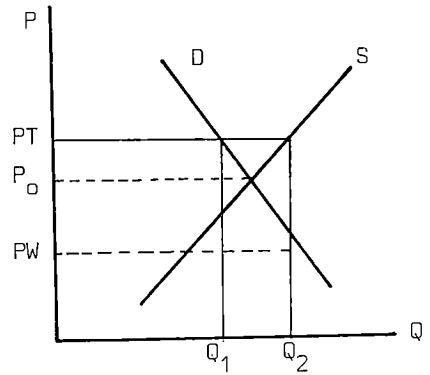
Julkinen valta puuttuu lähes kaikissa maissa hinnanmuodostukseen yleensä alentamalla vähittäishintoja. Aivan puhdasta korkeahintalinjaa on siten vaikea löytää, mutta usein voitaneen puhua korkeahintalinjasta, vaikka se ei sitä kirjaimellisesti olisikaan. On tietenkin vaikea määrittää, miten paljon hintoja olisi subventoitava, jotta voidaan puhua keskihintalinjasta, joten tämän käsitteen käyttöön liittyy jossain määrin epämääräisyyttä tai sovinaisuutta. Se ei kuitenkaan häirinne keskustelua.

2. Suomen hintalinja

Maassamme on harjoitettu joko korkeahintalinjaa tai subventoitua korkeahintalinjaa, jota voisi kutsua myös keskihintalinjaksi. Ulkomainen vaikutus on lähes kokonaan suljettu pois, jolloin hinnanmuodostus tapahtuu kotimaisten tekijäin vaikutuksesta. Tulotasotavoite määrittää tavoitehinnat, jotka eräiden tuotteiden osalta (mm. naudanliha) saavutetaan lähes kokonaan markkinavoimien avulla. Kuvio 1 havainnollistaa tätä tilannetta. Kysyntä- (D) ja tarjonta-

Kuvio 1.

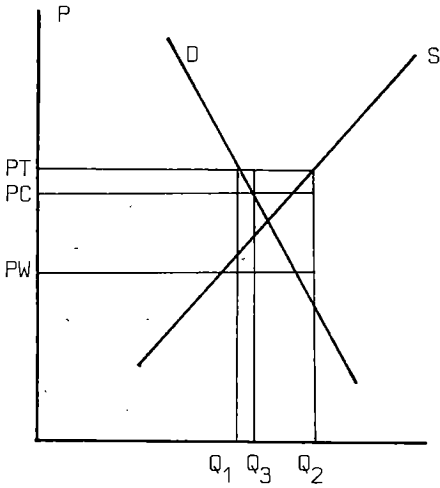

Kuvio 2.

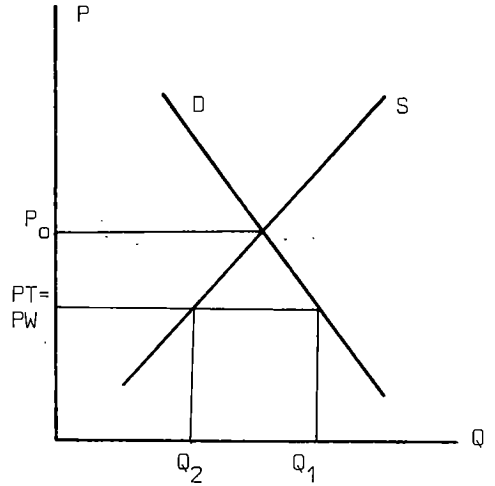
käyrien (S) määrittämä tasapainohinta (P_0) yhtyy tavoitehintaan (PT).

Toisinaan tavoitehintaa ylittää tasapainohinnan (esim. sianlihan ja kananmunien kohdalla), jolloin tuotanto (Q_2 , kuvio 2) ylittää kulutuksen ja erotus ($Q_2 - Q_1$) on vietävä ulkomaille. Kun vientihinta (PW) on alempi kuin tuottajahinta, on erotus (PT-PW) maksettava valtion veroista.

Lihan tai kananmunien hintaan sisältyy varsin vähän tukea, joten niiden osalta voidaan puhua korkeahintalinjasta. Maidon hintaan sen sijaan liittyy selvästi kuluttajasubventiota (lisähintaa), jolloin on kyse eräänlaisesta keskihintalinjasta. Sen hinnanmuodostus on kuvion 3 mukainen. Kuluttajahintaa (PC) subventoidaan määrällä (PT-PC) jolloin kulutus saadaan nousemaan Q_3 :een ja erotus ($Q_2 - Q_3$) joudutaan viemään ulkomaille. Kuluttajasubventioista aiheutuu kustannus (PT-PC) \times Q_3 ja viennistä kustannus (PT-PW) \times ($Q_2 - Q_3$).

Kuvio 3.

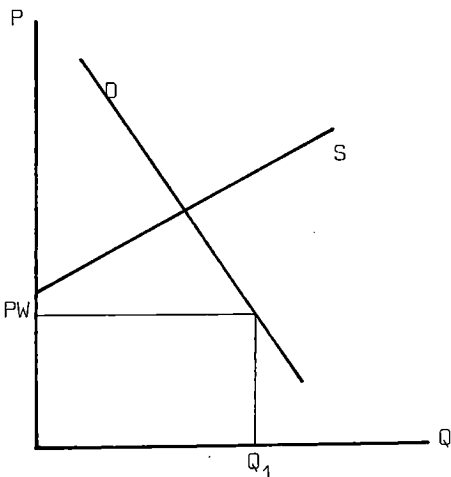

Kuvio 4.

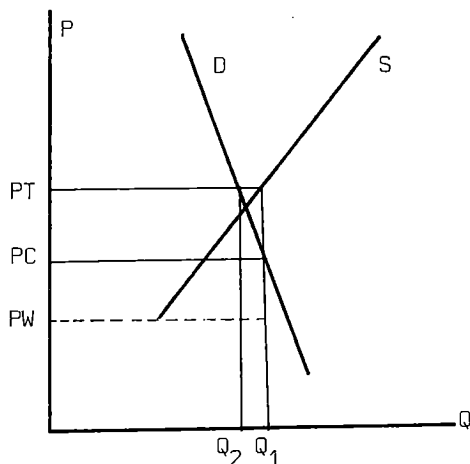
3. Matalahintalinja

Puhdas matalahintalinja olisi kuvion 4 mukainen. Tavoitehinta olisi sama kuin maailmanmarkkinahinta, jolloin tuotanto olisi Q_2 , kulutus Q_1 ja tuonti $Q_1 - Q_2$. Tosin käytännössä tuontihinta poikkeaa maailmanmarkkinahinnasta ainakin tuontikustannusten verran, joten tavoitehinta voisi olla korkeampikin kuin maailmanmarkkinahinta. Esimerkiksi kulutusmaidon tuonti voisi olla niin hankalaa, että tuontihinta voisi nousta tasapainohintaan P_0 . Voidaan myös ajatella, että tuontihinta olisi niin alhainen, ettei Suomessa kannattaisi tuottaa lainkaan, vaan tuonti valtaisi kokonaan markkinat (voi?, kuvio 5).

Mainittakoon vielä, että jos kysynnän hintajousto on alle 1:n (kuten tavallisesti on asianlaita), valtiontalouden kannalta olisi edullisempää pitää kuluttajahinta tavoitehintatasolla (PT, kuvio 6) kuin subventoida se niin alas (PC), että kaikki kulutettaisiin kotimaassa. Edellisessä tapauksessa kustannus on

Kuvio 5.

Kuvio 6.

$(PT - PW) \times (Q_1 - Q_2)$ ja jälkimmäisessä tapauksessa $(PT - PC) \times Q_1$.
(Kuvio havainnollistaa tilannetta, mutta ei voi tietenkään todistaa sitä).

4. Optimaalinen hintapolitiikka

Maailmassa käytetään hyvin monenlaista hintapolitiikkaa. Siitä päätellen voisi olettaa, ettei ole olemassa mitään optimaalista hintapolitiikkaa. Tai ehkä voitaisiin väittää, että kukin maa harjoittaa omiin oloihinsa sopivaa hintapolitiikkaa. Tieteellinen todistus siitä ehkä puuttuu, mutta se mahdollisesti olisi löydettävissä.

Missä määrin taloustieteilijät ovat ratkaisseet ongelmaa optimaalisesta hintapolitiikasta, on ilmeisesti vaikea sanoa. Erään esimerkin voi kuitenkin esittää. Ruotsalainen Karl Göran MÄLER (1969) on matemaattisesti tarkastellut huoltokykytavoitteiden saavuttamiseen tarvittavaa hintapolitiikkaa. Lähtökohdana hänellä on yhteiskunnan hyvinvointifunktion maksimointi rajoi-

tusten vaihdellessa sekä tavoitteiden että mallin laajuuden mukaan. Mallissa on vain 3 tuotetta, 2 tuotantopanosta (työ ja pääoma) sekä yksi välituotepanos.

Aluksi määritetään kulutustaso, joka katsotaan välttämättömäksi sulkutilanteessa. Tämän jälkeen on tehtävänä ratkaista, miten paljon tuotetaan ja paljonko pidetään varastossa. Tehtävänä on hakea minimituotantotavoite.

Hyötyfunktion maksimointi johtaa matalahintajärjestelmään, ts. kuluttajien tulee kohdata maailmanmarkkinahinnat. Lisäksi myös tuottajien osalta optimointi johtaa rauhanaikana maailmanmarkkinahintoihin.

Kun otetaan huomioon myös välituotteet (jalostus), optimointi antaa tulokseksi työn ja pääoman tukemisen ja maailmanmarkkinahinnat, joskin tuki on hallinnollisesti helpointa antaa tulo-tukena (suhteessa jalostusarvoon).

Rajoittaviksi tekijöiksi voidaan ottaa lisäksi myös rajatut uudelleen allokointimahdollisuudet. Toisin sanoen rajoitetaan mahdollisuuksia siirtyä tuotteesta 1 tuotteeseen 2 ja päinvastoin. Tällöin määräytyvät myöskin työn ja pääoman minimiehdot. Optimoinnin lopputulokseen se ei kuitenkaan vaikuta oleellisesti, vaan edelleen matalahintalinja säilyy ja tukea on maksettava sekä työlle että pääomalle jalostusarvon suhteessa. Käytännössä tämä johtaa tuottajahintojen tukemiseen.

5. Ruotsin valinta

Ruotsin maatalouspolitiikkaa on aika ajoin tarkasteltu hyvinkin laajasti ja syvällisesti ennen virallista politiikan tarkistamista. Näin on tapahtunut viimeksi 1970-luvun loppupuolella, jolloin useat toimikunnat tai työryhmät tekivät perusteellista työtä Ruotsin maatalouspolitiikan tarkistamiseksi vastaamaan muutuneita oloja. Ehdotukset saatiin lopullisesti käsiteltyä vuonna 1977.

Hintalinjaa valittaessa tarkasteltiin seuraavia 3 eri mahdollisuutta (Swedborg 1980):

- 1) Tuottajahintalinja (korkeahintalinja), jolloin kuluttajahinnat määräytyvät suoraan tuottajahinnoista keräily-, jakelu- ja jalostuskustannusten muodostamien marginaalien mukaan.
- 2) Maailmanmarkkinahintalinja, jolloin kuluttajahinnat määräytyvät maailmanmarkkinahintojen mukaan ja tuottajille maksetaan korvausta valtion varoista liian alhaisen tuottajahinnan takia.
- 3) Keskihintalinja, jolloin kuluttajahintoja alennetaan valtion varoin. Tämä hintalinja asettuu kahden edellä mainitun hintalinjan väliin kuluttajahintojen osalta.

Maailmanmarkkinahintalinjaa ei pidetty Ruotsissa mahdollisena mm. siksi, että maailmanmarkkinahinnat vaihtelevat hyvin paljon ja että se olisi hallinnollisesti vaikea. Myös aikaisemmat subventiot vaikeuttaisivat siirtymistä uuteen järjestelmään, mikäli haluttaisiin päästä samaan kulutus- ja sosiaali-vaikutukseen, johon keskihintalinjalla oli pyritty (mm. lapsiperheiden kulutusmenojen alentamiseen).

Noudatetun keskihintalinjan jatkamista pidettiin parhaimpana ratkaisuna, koska-

- 1) inflaatiotilanteessa voidaan sen avulla hillitä hintakehitystä.
- 2) hintojen nousun hillitsemisellä voidaan ylläpitää myös tiettyä kulutustasoa ja taata siten tasainen tuotanto sekä mahdollisesti vähentää vientikustannuksia.
- 3) inflaation vallitessa se toimii eräänlaisena tulonjakomekanismina, sillä vähävaraisten asemaa voidaan helpottaa kuluttajasubventioilla.

Valtiontaloudellisten syiden takia keskihintalinjan toteuttaminen voi olla ajoittain vaikeaa. Niinpä hitaan hintakehityksen vallitessa kuluttajasubventioita tulisi vähentää. Subventioita tulisi käyttää vain peruselintarvikkeiden hintojen alentamiseen, jotta niiden hyöty kohdistuisi pääasiassa lapsiperheille ja ma-

talatuloisille. Suurin alennus on ollut kulutusmaidolla (42 % heinäkuussa 1979). Keskimäärin subventiot olivat 7.5 % vuosina 1975-78.

6. Kolme matalahintalinjan puolesta puhujaa

Euroopan talousyhteisössä on painittu samantapaisten maatalouden ongelmien kanssa kuin Suomessa. EC:ssä sovelletaan (subventoitua) korkeahintalinjaa, jota suojataan eri menetelmin (mm. tuontimaksuin) alhaisia maailmanmarkkinahintoja vastaan. Kaikki ekonomistit eivät suinkaan pidä EC:n maatalouspolitiikkaa eikä erityisesti hintapolitiikkaa onnistuneena. Seuraavassa on käsitelty lähemmin kahta puheenvuoroa.

6.1. J.F. van Riemsdijk

Hollantilaisen J.F. van RIEMSDIJKin (1973) mukaan maatalouden ongelmat johtuvat nykyisestä hintajärjestelmästä. Maataloudella olisi mahdollisuudet tehostaa tuotantoaan, muuttaa tuotantorakennettaan vastaamaan paremmin teknisen kehityksen antamia edellytyksiä, mutta maatalous on pakotettu äärimmäiseen tuotannon-tekijäin liikkumattomuuteen. Taustalla on ylituotanto, joka ei salli "laisser faire" -tyyppistä maatalouspolitiikkaa, sillä se johtaisi hyvin alhaiseen tulotasoon.

Nykyinen järjestelmä voidaan van Riemsdijkin mielestä korjata väliaikaisella suoralla tukijärjestelmällä. Markkina- ja hintajärjestelmän tarkoitusta on muutettava perusteellisesti. Tähän saakka hintajärjestelmän tarkoituksena on ollut taata jonkinlainen tulopariteetti säilyttäen samalla nykyinen maatalouden muoto ja rakenne. Tämä tarkoitus on väärä. Sen sijaan tulisi taata hintataso, joka on yhdenmukainen maataloustuotteiden markkinataspainon kanssa. Näin siis van Riemsdijk.

Tavoitteena tulisi olla sopeuttaa hinnat maailmanmarkkinahintoihin. Kotimaiset tuottajahinnat voisivat olla kuitenkin hieman korkeammat kuin maailmanmarkkinahinnat. Hinnat pitäisi pudottaa

yhdellä kertaa tähän tasoon (ei ylemmäksi kuin 110 % "normalisoiduista" maailmanmarkkinahinnoista).

Hintojen alenemisesta aiheutuva tulonmenetys tulee korvata viljelijöille vain väliaikaisesti, kunnes päästään tilanteeseen, jolloin maatalous pystyy ylläpitämään tulopariteettinsa omin avuin. Siirtymäkausi voisi olla 20 vuotta. Tuki alenisi asteittain ja niin, että se ohjaisi uuteen tasapainoon liiallisia häiriöitä tuottamatta.

Riemsdijk on myös arvioinut, mihin kehityksen tulisi johtaa. Lopputuloksena olisi oltava sellainen maatalouden rakenne ja teknologia, että tilan koko olisi 90 ha vaihdellen 70 ja 140 ha:n välillä intensiivisyydestä riippuen. Yhden miehen katsotaan pystyvän hoitamaan 90 lehmää (5-päiväinen työviikko ja normaalit lomät). Tilojen koko nousisi noin 6-kertaiseksi 1970-luvun alkuun verrattuna.

Tilojen lukumäärä alenisi hyvin jyrkästi. Vanhat viljelijät saisivat jatkaa tuotantoaan eläkeikänsä saakka ja saisivat suoraa tukea. Kun keski-ikä on korkea, suuri osa viljelijöistä jäisi pitkän siirtymäkauden aikana pois tuotannosta. Uusien viljelijöiden valintaan pitäisi kiinnittää erityistä huomiota ja niiden lukumäärä pitäisi olla sopusoinnussa lopullisen tavoitteen kanssa. Ikäjakautuma saataisiin tasaiseksi, jos uudet viljelijät olisivat nuoria ja heitä otettaisiin noin 2.5 % vuosittain lopullisesta viljelijämäärästä.

Viljelijöille maksettavan kompensaation laskeminen olisi tietenkin vaikea tehtävä mutta, ei ylivoimainen. Koko ajan viljelijät saisivat osan myös yleisestä palkkojen noususta. Mutta kuten sanottu, kompensatio alenisi asteittain ja poistuisi lopulta kokonaan.

6.2. Koesterin ja Tangermannin ehdotus suorasta tuesta

Saksalaiset U. KOESTER ja S. TANGERMANN (1977) palasivat vuonna 1977 van Riemsdijkin ajatukseen suorasta tuesta. He käyttävät kustannus-hyöty -analyysia tarkastelunsa pohjana, ja koska heidän artikkelissaan viitataan Mälerin artikkeliin, heidän analyysinsä perustunee joko suoraan tai epäsuorasti Mälerin tuloksiin. Yhteiskunnan hyvinvointi maksimoidaan heidän mukaan seuraavin ehdoin:

- (1) Kotimaisten tuottajahintojen tulee olla yhtä kuin korjatut maailmanmarkkinahinnat. Korjaus on tarpeellinen, jotta kotimainen tuotanto olisi kilpailukykyinen tuotantokäytönsä varastoinnin kanssa tietyn elintarviketurvan saavuttamiseksi.
- (2) Jos tavoitefunktion rajoitukset - minimi omavaraisuusaste ja vakio tulopariteetti viljelijöille - ovat sitovia, tuotantotekijäin subventioita tarvitaan. Tässä tapauksessa, teollisuussektorissa tuotannontekijäin tulon pitää olla yhtä suuri kuin rajatuotto kilpailukykyisillä markkinoilla, ja maataloudessa rajatuoton + subvention tulee olla yhtä suuri kuin tuotannontekijäin hinnat.

Ehdot merkitsevät sitä, että jos markkinahäiriöihin puututaan, väliintulon tulee tapahtua niin lähellä häiriötä kuin mahdollista. Jos siis julkinen valta haluaa nostaa tulotasoa, on paras nostaa suoraan tuloa. Hintakorotus johtaa nimittäin maan, pääoman ja tuotantopanosten hintojen nousuun, ja siten osittain hintakorotuksesta "valuu" muille sektoreille (niiden kysyntäjoustojen suuruudesta riippuen).

Koesterin ja Tangermannin ehdotuksen taustana ovat empiiriset tutkimukset, jotka osoittavat, että vaikka maataloustuotteiden reaali hinnat alenevat Länsi-Saksassa 1 %:lla vuodessa, viljelijöiden tulot kasvavat samalla määrällä kuin tulot koko kansantaloudessa. Maataloustuotanto kasvaa tällöin myös nopeammin kuin kulutus.

Näistä lähtökohdista lähtien tekee Tangermann ehdotuksensa suorasta tuesta:

- Tuottajahintoja alennetaan 20 vuoden ajan, kunnes päästään maailmanmarkkinahintoihin (+ 10 %). Saksan hintojen arvioidaan olevan 30 % maailmanmarkkinahintoja korkeampia.
- Viljelijöille aiheutuva tulon menetys maksetaan suoraan valtion kassasta.
- Tukea maksetaan vain nykyisille viljelijöille. Uusien viljelijöiden oletetaan muodostavan niin rationaalisia tiloja, että ne ovat kannattavia maailmanmarkkinahinnoin.

Ehdotuksen etuja:

- Se parantaisi viljelijöiden asemaa. Uusien viljelijöiden odotukset olisivat realistisia ja aikaisempien päätösten ex post korjaukset eivät olisi tarpeellisia.
- Väärät investointipäätökset vähenisivät. Yksityisten ja kansallisten kannattavuusvertailujen teko yhtenäistyisi, sillä makronäkökulmasta maailmanmarkkinahintoja eikä kotimaisia hintoja on käytettävä maataloustuotantoa arvosteltaessa.
- Alemmat hinnat johtaisivat pienempään tuotantopanosten käyttöön, mutta työpanos ei pieneneisi paljoa.
- Tulotasoon ei muutoksella olisi vaikutusta, joskin suuret tilat ilmeisesti hyötyisivät siitä.
- Hintojen alentaminen suosisi maan käyttöä (sen hinta alenisi). Tuotantointensiteetti alenisi, mutta tilat kasvaisivat, mikä olisi edullista.
- Kansantulo kasvaisi
- Julkisivallan menot pieneneisivät

7. Keskustelua

Edellä on erityisesti "mainostettu" matalahintalinjaa. Sekä matemaattinen ratkaisu että van Riemsdijkin, Koesterin ja Tangermannin perustelut näyttävät vakuuttavilta. Käytännössä on kuitenkin edetty kauas matalahintalinjasta. Syynä voi olla, että teoreetikkoja ei uskota tai myös, että teoretikkojen mallit ovat liian yksinkertaisia eivätkä ota huomioon niitä tekijöitä, jotka ovat johtaneet nykyiseen korkeahintalinjaan. Poliittiset tekijät eivät ole helposti kvantifioitavissa, malliin liitettävissä. Mutta toisaalta voi olla, että kvantifioitavia tekijöitä puuttuu malleista. Tulevaisuusnäkökohtia niissä ei ainakaan ole. Maksimoitava hyvinvointifunktio sisältää vain kulutuksen, mutta hyvinvointitekijöitä ovat myös sopiva tuotantorakenne, asutuksen tasaisuus, ympäristö, ym. tekijät. Mallit painottavat ehkä liikaa tehokkuusnäkökohtia.

Yksi hankalimpia puolia maailmanmarkkinahintajärjestelmässä on sen epävakaisuus. Hinnat ovat ainakin viime vuosina vaihdelleet hyvin voimakkaasti. Ennen muuta viljan hinnat ovat epävakaat. Vehnän hinta heilahtaa nopeasti, jos esim. jostain tulee tietoja Neuvostoliiton huonosta vehnäsadosta tai suurista ostoaikaeista. Myös muut tekijät voivat vaikuttaa elintarvikkeiden hintoihin, joskin spekulantit eivät ehkä laajemaassa mielessä ole ryhtyneet käyttämään viljaa sijoituskohteena.

Jos elintarvikkeiden kauppa vapautetaan, alhaiset hinnat voivat poistaa tuottajat kokonaan markkinoilta tai sitten kotimaisten viljelijöiden on painettava tulonsa hyvin alas, jopa niin alas, ettei tuloa jää lainkaan. Toisin sanoen kaupaa ei voitaisi kokonaan vapauttaa vaan edelleenkin tulisi käyttää protektionistisia menetelmiä, mutta miten?

Maailmanmarkkinahinnat johtaisivat hyvin epävakaisiin kuluttajahintoihin, mikä ei ole kovin tyydyttävä yhteiskuntapoliittinen tilanne. Seurauksena voi olla epävarmuutta ja levottomuutta tulo-
poliittisella rintamalla.

Mutta miten viljelijät suhtautuisivat vapaasti vaihteleviin hintoihin. Tuskinpa kovin hyväksyvästi, sillä mm. investointien tekemiselle olisi hyvin epävarma pohja.

Maailmanmarkkinahinnat voisivat johtaa myös epätydyttävään tuotantorakenteeseen, joka ei lainkaan tyydyttäisi kotimaista kysyntää. On otettava huomioon, että eri tuotteiden maailmanmarkkinat (ja -hinnat) perustuvat eri maiden tarjontaolosuhteisiin. Meidän maassamme kotieläintuotannon kannattavuus riippuu paljolti kotimaisten rehujen (heinä, rehuvilja) hinnoista, kun taas maailmanmarkkinoiden lihan tarjonta ei riipu maailmanmarkkinoiden viljan hinnoista, koska mm. Etelä-Amerikan lihankasvattajat eivät käytä viljaa tuotannossaan, vaan karjankasvatus perustuu pääasiassa laiduntamiseen. Maailmanmarkkinahinnat eivät siis vastaa toisiaan sillä tavoin kuin maan sisäiset hinnat. Tästä voi seurata, että maailmanmarkkinahintojen vallitessa tuotanto yksipuolistuu täydellisesti. Maitoa ei ilmeisesti kannattaisi tuottaa lainkaan, vaan kaikki tuotanto menisi vehnään.

Maassamme ei ole missään vaiheessa eksplisiittisesti lausuttu, mitä hintalinjaa me noudatamme. Linja on pikemminkin muodostunut ajan kuluessa. Maitotuotteiden hintoja subventoititiin aikaisemmin varsin voimakkaasti, mutta suoranaisista subventioista on melkein kokonaan luovuttu. Kuluttajahintojen alentamiseksi on tullut kuitenkin tilalle maidon lisähinta, joka on periaatteessa sama kuin subventio. Hintalain mukaisilla pinta-alalaisilla ja aluetuella on subventiovaikutus, vaikka niiden perimmäinen tarkoitus onkin tulonjaon tasaaminen yrityskoon ja alueen mukaan.

Me emme voi ajatella matalahintalinjaa. Tulisiko sitten käyttää puhdasta korkeahintalinjaa vai keskihintalinjaa?

Korkeahintalinja olisi hyvä siinä mielessä, että se ei rasittaisi valtion taloutta. (Tähän voisi väittää, että säästyvät valtion varat käytettäisiin johonkin paljon turhempaan!). Korkeahintalinja ilmaisisi kuluttajille samoin kuin viljelijöille elintarvikkeiden todellisen hinnan, mikä ohjaisi myös oikeaan resurssien käyttöön niin kulutuksessa kuin tuotannossakin.

Keskihintalinjan mahdollisella resurssien "tuhlailulla" voi olla hyvät puolensakin, sillä siten maataloudessa olisi ylimääräisiä resursseja kriisitilannetta ajatellen. Subventointi ei sinänsä muuta koko yhteisön kuluttajien asemaa. Verona kerättävät varat käytettynä elintarvikkeiden hintojen alentamiseen johtavat samaan tulon käyttöön kuin korkeahintalinja ilman lisäveroja subventioihin.

Keskihintalinjan etuna on tietenkin sen kulutusta ohjaava että sosiaalipoliittinen, pienituloisia suosiva vaikutus. Hintavaihteluja voidaan tasoittaa myös sen avulla, mutta pitemmän ajan kuluessa sen mahdollisuudet hillitä inflaatiota vähenevät, sillä valtiontaloudelliset seikat eivät yleensä salli subventioiden jatkuvaa kasvattamista.

Keskihintalinja voidaan toteuttaa joko hintatukena, suorana tukena tai niiden yhdistelmänä kuten esim. maassamme. Hintatuki on ehkä tuotannon ohjailun kannalta paras, koska se kohdistuu jokaiseen tuotettuun yksikköön. Suora tuki on perusteltavissa mm. tulonjakopoliittisista syistä. Tulojen tasaaminen käy kieltämättä parhaiten sen avulla. On vaikea sanoa, onko suoralla tuella mitään merkitystä tuotannon suuruuteen. Huolimatta suorasta tuesta viljelijän on mahdollista lisätä tuloaan nostamalla tuotantoaan. Suoran tuen tulisi ilmeisesti olla riittävän suuri, jotta sitä voisi käyttää tuotannon ohjailussa. Suoran tuen ja tuotannon rajoitusten sitominen yhteen olisi tietenkin eräs mahdollisuus, mutta se tuottaisi hallinnollisia ongelmia.

Tangermannin mukaan suoralla tuella vältetään nostamasta tuotantopanosten kysyntää ja siten myös hintaa. Tämä pitää paikkansa lyhyellä aikavälillä, mutta pitkällä aikavälillä tarjonta vastaa muuttuneeseen kysyntä-tarjonta -tilanteeseen, jolloin hinnan nousu voi eliminoidua kokonaan. Olettaisin, että yleensä maatalouden tuotantopanosten hinnanmuodostus riippuu enemmän koko kansantalouden kuin maatalouden kehityksestä eräitä poikkeuksia kuten esim. rehuja lukuunottamatta. Maan hinta on lisäksi oma erikoistapauksensa.

Lopuksi

Matalahintalinjan soveltamiselle maahamme ei löydy perusteita. Maailmanmarkkinahinnat ovat yleensä alemmat kuin tuotantokustannukset maassamme. Ei ole todennäköistä, että hinnat koskaan nousisivat riittävästi, sillä on olemassa maita, jotka voivat lisätä tuotantoaan maamme tuottajahintoja alemmilla hinnoilla.

Voimme siis käyttää joko korkea- tai keskihintalinjaa. Keskihintalinjalla on eräitä houkuttelevia etuja. Sitä voidaan käyttää sekä tulonjako-ongelmien hoitamiseen että elinkustannusten tasoittamiseen. On kuitenkin varoitettava keskihintalinjan käytön kestävyydestä. Valtiontaloudellisista syistä sen soveltamista ei voida jatkaa rajattomiin, vaan jossain vaiheessa - ehkä varsin pian - tuen määrälle tulee yläraja, jonka jälkeen järjestelmän perusidea ei voida enää toteuttaa, vaan tulokorotus on tehtävä kokonaan hintojen kautta. Sitä paitsi on olemassa vaara, että huonoina aikoina joudutaan tukea vähentämään (kuten on käynyt juuri nyt Ruotsissa), vaikka juuri silloin sitä pitäisi lisätä.

KIRJALLISUUTTA

- U. Koester and S. Tangermann, 1977. Supplementing farm price policy by direct income payments. European Review of Agricultural Economics, Vol. 4-1, 1977, s. 1-31.
- Wageningen memorandum, 1973. Reform of the European Community's Common Agricultural Policy. European Review of Agricultural Economics, Vol. 1-2, 1973, s. 151-160.
- J.F. van Riemsdijk, 1973. A system of direct compensation payments to farmers as a means of reconciling short-run to long-run interest. European Review of Agricultural Economics, Vol. 1-2, 1973, s. 161-189.
- K.G. Mäler, 1969. Optimal prispolitik vid beredskapsmålsättning för jordbruket. Teoksessa O. Guldbrandsen and A. Lindbeck: Jordbruksnäringens ekonomi, s. 230-243. Stockholm 1969.
- Erik Swedborg, 1980. Lantbrukspolitik för 80-talet. Stockholm 1980.

MAATALOUDEN
TULOISTA JA TULONJAOSTA*

SEPPO AALTONEN

* Selvitys liittyy maa- ja metsätalousministeriön rahoittamaan maatalouden hinta- ja tukijärjestelmiä ja niiden taloudellisia vaikutuksia käsittelevään tutkimukseen.

SISÄLTÖ

	Sivu
1. Johdanto	27
2. Tulonjakoon liittyvistä ongelmista	28
3. Tulonjakoon vaikuttavista tekijöistä	30
4. Lähestymistapa ja tilastoaineisto	35
5. Maatalouden tulot ja tulonjako vuosina 1975 - 1978	38
5.1. Tulot alueittain	40
5.2. Tulot tilasuuruusluokittain	41
5.3. Tulot tuotantosuunnittain	43
5.3.1. Tulot tuotantosuunnittain keskimäärin koko maassa	44
5.3.2. Tulot tuotantosuunnittain eri alueilla	49
A. Nautakarjatalous	49
B. Sikatalous	52
C. Siipikarjatalous	55
D. Viljanviljely	57
E. Muu kasvinviljely	58
F. Erikoistumattomat tilat	60
5.3.3. Tulokehitys tuotantosuunnittain eräillä alueilla	61
5.3.4. Nautakarjatilojen tulot eri alueilla 10 - 20 hehtaarin tiloilla	63
6. Maatalouden ulkopuolisista tuloista	65
6.1. Metsätaloustulot	66
6.2. Sivuansiotulot	68
7. Maataloustuloratkaisujen tulovaikutukset vuosina 1979 ja 1980	70
7.1. Hintaratkaisujen vaikutus suhteelliseen tulotasoon alueittain.	71
7.2. Vuoden 1980 hintaratkaisun vaikutus tulokehityk- seen alueittain	73
8. Lopuksi	76
Kirjallisuus	
Liitetaulukko	

1. Johdanto

Maatalouden tulotason selvittäminen on ollut usein esillä eri yhteyksissä, mm. lakisääteistä hintajärjestelmäamme uudistettaessa ja kehitettäessä. Useimmiten on ollut kysymys maatalouden tulotason vertaamisesta muiden elinkeinosektoreiden tulotasoon. Tällöin on tullut ongelmaksi sopivien vertaisryhmien löytäminen ja myös riittämättömät tulotasotilastot. Maatalous yhtenä kokonaisuutena käsiteltynä ei ole kuitenkaan kovin mielekäs lähestymistapa, sillä eri tyyppisillä maatiloilla tulotaso on varsin vaihteleva riippuen tuotantosuunnasta, tilasuuruusluokasta, millä alueella viljelmä sijaitsee jne. Jos vertailuryhmänä on jokin homogeeninen ryhmä, antaa vertailu maatalouden osalta hyvin epärealistisen kuvan sisäisten tuloerojen vuoksi.

Toinen lähestymistapa maatalouden tulotason selvittämiseksi on maatalouden tulonselvitys paitsi maatalous kokonaisuutena, myös alueittain, tuotantosuunnittain sekä tilasuuruusluokittain. Esitteenä tähän on ollut kuitenkin tilastoaineiston puute. Tässä selvityksessä pyritään luomaan katsaus maatalouden tulotasoon ja sen maatalouden sisäiseen tulonjakoon lähinnä niiden tietojen pohjalta, mihin maatilatalouden yritys- ja tulotilasto antaa mahdollisuuden. Vaikka mainittu tilasto tarjoaakin varsin suuren numeroaineiston, ei sitä ole tässä yhteydessä kovin paljon esitetty sellaisenaan, vaan aineistoa on pyritty muokkaamaan havainnollisempaan indeksimuotoon. Tavoitteena on esitystapa, josta käy ilmi paitsi tulotaso, myös tulokehityksen myötä tapahtunut tulotasoerojen kasvu ja/tai pieneneminen.

2. Tulonjakoon liittyvistä ongelmista

Maatalouden tulotason ja sen sisäisen jakaantumisen selvittäminen on vaikeampaa kuin monien muiden sektoreiden osalta. Maatalous on elinkeinona varsin heterogeeninen, jokainen maatila on yksilöllinen tuotantorakenteensa, kokonsa ym. monien tekijöiden suhteen. Lisäksi maatilalla voi olla lukuisia tulolähteitä varsinaisen maatalouden lisäksi kuten metsätalous, sivuansiot, eläkkeet jne. Osa maatilojen tulonmuodostuksesta on myös erilaista tukea, minkä suuruus vaihtelee huomattavasti alueittain ja tuotantosuunnittain. Selvitettäessä mikrotasolla tulonmuodostusta kaikki edellä mainitut tekijät tulisi ottaa huomioon, mikäli pyritään absoluuttiseen tarkkuuteen. Käytettävissä olevat tilastot eivät kuitenkaan anna tähän mahdollisuutta eikä kaikkien yksityiskohtien mukaanotto välttämättä aina tee lopputuloksia luotettavammiksi.

Maatalouden sisäisen tulonjaon kehitystä selvitettäessä päähuomio on kiinnitettävä puhtaasti maatalouden antamaan tuloon. Pelkän maatalouden tarkastelu on myös oikeutettua sikäli, että näin saadaan käsitys niiden maatalouspoliittisten toimenpiteiden vaikutuksesta, joilla pyritään kehittämään nimenomaan maataloustuloa. Pelkästään maataloudesta saatuja tuloja verrattaessa on kuitenkin muistettava, että tilojen absoluuttinen tulotaso voi kaikki tulolähteet huomioon ottaen olla varsin poikkeava siitä, mitä se on yksinomaan maatalouden tuloja tarkasteltaessa.

Maatalouden sisäisen tulonjaon kehittymisen tarkastelua vaikeuttavat peräkkäisten vuosien varsin suuret säävaihtelut. Tämä heijastuu nimenomaan viljanviljelyssä; huono taloudellinen tulos ei välttämättä aiheudu alhaisista hinnoista, vaan myös ratkaisevasti huonosta satotasosta. Toisaalta viljelijöille yksilöinä ei ole niinkään ratkaisevaa yksittäisen vuoden osalta, johtuuko hyvä taloudellinen tulos suotuisista sääoloista vai hyvin hoidetusta maatalouspolitiikasta. Luonnollisesti vakuuttuminen luotettavasta politiikasta antaa varmuutta viljelijälle myös taloudellisesti heikkoina vuosina.

Varsin oleellisen ongelman maatalouden tulotasoa ja sen jakaantumista koskevassa selvitystyössä muodostaa riittämätön tilastomateriaali. Tämän totesi myös maa- ja metsätalousministeriön vuonna 1975 asettama toimikunta, jonka tehtävänä oli mm. selvittää viljelijäväestön tulotason kehitystä. Toimikunnan tehtävä oli tuolloin vaikea, sillä tulotasovertailujen kannalta keskeinen lähde, tilastokeskuksen suorittama kotitaloustiedustelu koski vuotta 1971 ja pystyi näin ollen antamaan vain eräitä taustatietoja (KOM.MIET. 1975: 124 (II), s. 34). Toimikunta joutuikin tinkimään toimeksiannostaan ja rajoittui tietojen puutteen vuoksi selvittämään viljelijäväestön ja palkansaajien tulotason kehityksen yleispiirteitä. Toimikunta esitti mietinnössään tulotasotilastojen kehittämistarpeen olevan suuren.

Vuoden 1975 jälkeen eri elinkeinoryhmien tulotasoa ja sen jakaantumista kuvaavat tilastot ovat kehittyneet melko nopeasti. Tilastokeskus julkaisee tulonjakotilastoa, josta tällä hetkellä on saatavissa ennakkotietoja vuodelta 1977 (Tilastotiedotus TU 1979: 1). Tässä tilastossa maataloutta käsitellään eräin osin tilasuuruusluokittain. Tulonjakotilasto antaa mahdollisuuden viljelijäväestön ja eri palkansaajaryhmien tulojen vertailuun, mitä ei kuitenkaan sisällytetä tähän selvitykseen.

Varsin hyödyllinen lisä maataloustilastoihin on tilastokeskuksen maatilatalouden yritys- ja tulotilasto, joka julkaistiin ensimmäisen kerran vuonna 1973. Tämä vuositilasto perustuu verotustietoihin, mutta siihen käytetään myös maatilarekisterin kautta saatavaa aineistoa. Myös yritys- ja tulotilaston käyttöön liittyy eräitä rajoituksia, joita selostetaan jäljempänä.

Perinteisen, yritys- ja tulotilastosta poikkeavan aineiston tarjoaa Suomen maatalouden kannattavuustutkimuksen tuottama aineisto. Kirjanpitotiloilta saatuja tietoja onkin käytetty paljon viljelijöiden tulotasoselvityksessä (esim. komiteaselvitykset, SAULI 1962, IHAMUOTILA 1968). Käsillä olevan selvityksen ollessa luonteeltaan suppea ei tarkastelussa käytetä hyväksi kannattavuustutkimusta, vaikkakin sen ja maatalouden yritys- ja tulotilaston antamien tulosten keskinäinen vertailu olisikin ehkä paikallaan.

3. Tulonjakoon vaikuttavista tekijöistä

Lähtökohtana tulonjakokysymystä käsiteltäessä on se, että Suomen maataloudessa on varsin suuria tuloeroja, sillä maatalouden rakenne on varsin heterogeeninen. Tulotasoerot johtuvat mm. maatilojen kokoeroista, tuotantosuunnittaisista sekä alueellisista eroista. Tilasuuruusluokittaiset erot tulevat parhaiten esille samaa tuotantosuuntaa harjoittavia viljelmiä verrattaessa: eri tuotantosuunnissa maatalouden tulot eivät välttämättä aina kasva samassa suhteessa kuin peltoala.

Tuloselvityksissä käytetään monesti nimenomaan tilasuuruusluokittaista vertailujaottelua. On kuitenkin otettava huomioon, että esimerkiksi 10 - 20 ha viljelmiä alueittain verrattaessa varsin monet Etelä-Suomen tiloista ovat näitä suurempia, kun taas Pohjois-Suomessa valtaosa tiloista on mainittua suuruusluokkaa pienempiä. Näin yksittäinen tilasuuruusluokka ei aina kelvollisesti kuvaa alueensa maataloutta ja vallitsevista tuloeroista ei saada todellista käsitystä.

Tuotantosuunnittaiset erot voivat olla suuria, sillä esimerkiksi viljanviljely ja kotieläintalous eroavat ratkaisevasti toisistaan intensiivisyysasteeltaan ja myös tulomuodostukseltaan. Alueittaiset tulotasoerot ovat paljolti luonnonolosuhteista johtuvia; myös tilakoko on Itä- ja Pohjois-Suomessa maan keski-kokoa pienempi.

Monet tekijät edellisten lisäksi vaikuttavat tulotasoeroihin viljelmien kesken. Yhä voimakkaampi vaikutus maatalouden tuloihin on valtiovallan erilaisilla toimenpiteillä, ts. lukuisia tukimuotoja on kehitetty tavoitteena lähinnä viljelijöiden tulotason parantaminen ja samalla tulotasoerojen pienentäminen. Maatalouden hintajärjestelmä Suomessa jakaantuu periaatteessa kahteen osaan, tavoitehintojen sekä maatalouden hintapoliittisen tuen määräämiseen. Tuki jaetaan lisäksi välittömään ja muuhun hintapoliittiseen tukeen. Maataloustuotteiden tavoitehintojen korottaminen voi joko lisätä tai supistaa tuloeroja. Saman tuotantosuunnan sisällä määrällisesti paljon tuottava hyötyy enemmän hinnan-

korotuksista, jotka toimivat siis samalla tuotantoa lisäävänä impulssina. Toisaalta, jos tavoitehintojen korotus on suurin tuotteissa, joita tuotetaan lähinnä pienissä yksiköissä (esim. maito), on kysymys tuloerojen tasaamisesta.

Suomessa ei ole tehty empiirisiä tutkimuksia hintaratkaisujen, ts. tavoitehintojen ja maatalouden hintapoliittisen tuen kvantitatiivisista vaikutuksista viljelijöiden tulotasoon ja tulonjakoon. Sen sijaan viljelijöiden absoluuttista tulotasoa on selvitetty paitsi komiteatyön puitteissa myös yksittäisten tutkimusten avulla (vrt. esim. IHAMUOTILA 1968). Näin myös monissa muissa maissa. Viime aikoina kiinnostus maatalouden sisäiseen tulonjakoon on kuitenkin lisääntynyt. Seuraavassa tehdään lyhyt katsaus pariin aihetta käsittelevään tutkimukseen Keski-Euroopassa.

Saksalainen von WITZKE (1979) on tehnyt analyysin maataloustuotteiden hintojen ja hintapolitiikan lyhyen aikavälin vaikutuksista tulojen jakautumiseen maataloudessa. Tutkimusaineisto käsittää selvästi rajatun pienen alueen viljelmät Länsi-Saksassa aikavälillä 1972/73 - 1974/75. Von WITZKEN tutkimustulosten mukaan tilanne on lyhyellä aikavälillä seuraava: maataloustuotteiden hintojen nousu (lasku) johtaa maatalouden sisäisten tuloerojen supistumiseen (kasvuun) kun taas pitkällä aikavälillä hintojen nousu (lasku) johtaa tuloerojen kasvuun (supistumiseen). Näin ollen se, mikä on tuntunut edulliselta lyhyellä aikavälillä - hinnankorotukset - onkin lisännyt maatalouden sisäisiä tuloeroja pitkällä aikavälillä. Von WITZKE kritisoikin mm. EC:n maatalouspolitiikkaa, joka on hyödyttänyt suhteellisesti enemmän suuria kuin pieniä viljelmiä.

SNEESSENS (1979) on tehnyt tutkimuksen maatalouden tulonjaosta Belgian olosuhteissa. Selvitys on luonteeltaan dynaaminen perustana aineisto vuosilta 1962 - 1975. Kun tulot määritettiin työpanosta kohti, tulosten mukaan erot mainittuna aikana kasvoivat lähes 38 %, kun taas tulot viljelijäperhettä kohti laskettuna johtivat tulokseen, jonka mukaan tuloerot supistuivat runsaat 5 %.

Ensinmainittu tulos lienee harhainen, sillä siinä viljelijäperheen ja palkatun työväen työpanos on laskettu yhteen, jolloin tulot työpanosta kohti suurilla tiloilla tutkimuskauden alussa muodostuivat alhaisiksi. Kun palkatun työväen osuus on nopeasti supistunut suurilla tiloilla, tämä on näkynyt tilastoissa nopeasti kasvavina tuloina työpanosta kohti, mistä johtuu myös nopea tuloerojen kasvu.

Sneessens toteaa, että tuloeroja kasvattavat nimenomaan kasvi- tuotteiden hintojen korotukset, jotka kohdistuvat lähinnä suuriin tiloihin. Tämä tuloerojen kasvu on kompensoitu suurilla kotieläintuotteiden hintojen korotuksilla, jotka vaikuttavat eniten pienten tilojen tulonmuodostukseen. Kokonaisvaikutus on ollut tuloeroja supistava. Sneessens selvitti eri tekijöiden - tuotantomenetelmien, hintapolitiikan ja näiden yhteistä vaikutusta tulonjakoon. Tuotantomenetelmien kehittyminen, jota on mitattu ostorehujen käytöllä, on lisännyt tuloeroja, kun taas tuotteiden hintojen korotukset ovat supistaneet niitä, mikä on vastoin yleisiä olettamuksia.

Tutkimustulokset, jotka Sneessens on esittänyt, ovat antaneet von Witzkelle aiheen kritiikkiin (von WITZKE 1980). Hän arvioi ekonometrista lähestymistapaa sekä useita muita tutkimuksen yksityiskohtia. Tutkimuksen tekijä puolustaa voimakkaasti valintaansa (SNEESSENS 1980) ja lieneekin niin, että tämän tyyppisten uusien tutkimusten suoritus on vaativaa; esikuvia on vähän ja pienetkin virheet metodi- ja muuttujavalinnoissa voivat johtaa jopa vastakkaisiin tuloksiin. Myös tutkimusaineistolle joudutaan asettamaan varsin suuret vaatimukset.

Alueittainen hintapolitiittinen tuki (maidon ja lihan tuotantotukukset ym) supistaa tuloeroja, mikäli tuki on mielekkäästi kohdennettu. Aluetuki on tutkimusten mukaan (HANHILAHTI 1980, s. 35) supistanut eri alueiden välisiä tuloeroja merkittävästi, joten siltä osin tukipolitiikka on ollut onnistunutta. Onko tukipolitiikka mahdollisesti liiankin tuloeroja tasaava, viekö se osittain halukkuuden tilakoon suurentamiseen? Tästä ei liene

vielä pelkoa, vaikkakin tilakoon suurentaminen on monessa tapauksessa suuri taloudellinen rasite, mikä ensimmäisinä vuosina suurentaa bruttotuloja, mutta ei ehkä lisää katetta omalle työlle ja pääomalle lisääntyneiden velkojen vuoksi.

Viljelmäkoon mukaan maksettavan tuen eli pinta-alalisän vaikutukset ovat maatalouden sisäisiä tuloeroja tasaavat. Koska pinta-alalisät verottomina eivät kuulu maatilatalouden yritys- ja tulotilastoon, jää niiden merkittävä vaikutus huomioon ottamatta maatalouden puhdasta tuloa tarkasteltaessa. Maatilahallituksen suunnittelutoimiston (1980) selvityksen mukaan pinta-alalisän saajaa kohti maksetun tuen reaalin kasvu vuosina 1972 - 79 on ollut 63 %, mikä johtuu pääasiassa tukea saavien lukumäärän vähentymisestä. Pinta-alalisien jakoperusteiden muutokset ovat lisänneet tukea kotieläintuotannon hyväksi. Ko. selvityksen mukaan (s. 9) pinta-alalisän kasvu 7 hehtaarin ja 5 eläinjakoyksikön tilalla on alueittain vuosina 1975 - 79 ollut reaalisesti seuraavan asetelman mukainen (indeksisarjat 1975 = 100 muokattu nimellisistä indeksisarjoista 1970 - 1979):

	1975	1976	1977	1978	1979
Etelä-Suomi	100	86	106	126	122
Keski-Suomi	100	95	117	139	135
Pohjois-Suomi					
etelävyöhyke	100	105	128	139	150
keskivyöhyke	100	105	152	165	177
pohjoisvyöhyke	100	105	148	159	184

Pinta-alalisät ovat reaalisesti kehittyneet nopeimmin maan pohjoisimmilla alueilla. Etelä- ja Keski-Suomessa tuki on reaalisesti alentunut vuonna 1979. Mainitussa selvityksessä on myös tehty laskelmia pinta-alalisän tuloeroja tasaavasta vaikutuksesta, minkä on todettu kasvaneen selvästi yli 10 hehtaarin tiloilla, nimenomaan Pohjois-Suomen keski- ja pohjoisvyöhykkeellä (s. 15 - 16).

Pinta-alalisät ovat tuloeroja tasaavalta vaikutukseltaan yksinkertaisin tukimuoto, joskaan ei ehkä periaatteeltaan hyväksyttävintä vastikkeettomuutensa vuoksi. Toisaalta välittömän tuen eduksi voidaan lukea se, ettei tuki suurennanut tuotantomääriä nykyisessä liikatuotantotilanteessa.

Nykyisessä maatalouspolitiikassa viljelijän tulonmuodostukseen vaikutetaan myös erilaisin markkinoimismaksuin jne. Nämä toimenpiteet on suunniteltu lähinnä tuotantopoliittisista syistä, mutta samalla niillä on tulotasoa alentava vaikutus. Näin ollen osa alkuperäisestä tavoitehintojen positiivisesta vaikutuksesta tulotasoon kumoutuu markkinoimismaksujen myötä.

4. Lähestymistapa ja tilastoaineisto

Tämä selvitys on rajattu käsittelemään lähinnä vain maatalouden puhtaan tuoton kehitystä vuosina 1975 - 1978, jolta ajanjaksolta se on yhtenäisin perustein saatavilla. Maatalouden puhtaan tuoton on ajateltu indikoivan nimenomaan maatalouden antamaa tuloa viljelijöille - sitä tuloa, jota maatalouden hinta- ja tukipolitiikan instrumentein pyritään parantamaan.

Maatalouden puhdas tulo on maatalouden bruttotulojen ja maatalouden menojen erotus. Tulopuolelle luetaan maataloustuotteiden myyntitulot ja muut tulot, joihin kuuluvat mm. vuokrat tuotantovälineistä, rakennuksista ja maasta sekä avustukset valtiolta. Viimemainittuun ei lueta kuitenkaan pinta-alalisää, mikä johtuu sen verovapaudesta.

Maatalouden menot sisältävät palkkamenot, tuotantopanosten ostot, korjaus- ja kunnossapidon, hankintamenojen poiston sekä muut menot. Menoihin ei lueta viljelijän oman työn arvoa eikä ns. oman pääoman korkovaatimusta. Maatalouteen sijoitetusta vieraasta pääomasta maksettuja korkoja ei ole sisällytetty maatalouden menoihin. Tämä on periaatteessa virheellistä menettelyä ja aiheuttaa vääristymiä vertailuihin, sillä eri tuotantosuuntien ja alueiden maatilat ovat hyvin eri tavalla velkaantuneita. Usein velaksi hankitusta omaisuusesineestä ei voida kuitenkaan sanoa, onko se puhtaasti maatalous- vai metsätalousomaisuutta, jolloin korot on yksinkertaisuuden vuoksi luettu maatalouden menoihin kuuluviksi. Maatalouden puhdas tulo jää katteeksi paitsi omalle työlle ja pääomalle, näin ollen myös vieraasta pääomasta aiheutuneille kustannuksille. Tässä selvityksessä on päädytty kuitenkin ratkaisuun, jossa 3/4 vieraan pääoman koroista on luettu maatalouteen ja 1/4 metsä- ja sivuansiotalouteen kuuluvaksi. Jako on mielivaltaisen, mutta todellisempi kuin yritys- ja tulotilaston menettely.

Vertailuysikkönä on viljelmä, sillä tilastoaineisto ei anna mahdollisuutta laskea esimerkiksi maatalouden puhdasta tuloa työtuntia kohti, koska työpanostietoja ei ole käytettävissä. Tuotantosuunnittaisessa tarkastelussa olisi mahdollisuus muodostaa tunnusluvuksi maatalouden puhdas tulo hehtaaria kohti, koska eri tuotantosuuntien ja alueiden keskimääräiset peltopinta-alat on ilmoitettu. Pinta-alayksikköä kohti laskettu tulo ei ole kuitenkaan kovin luotettava tulotason indikaattori, koska kotieläinmäärät eivät ole sidoksissa peltoalaan tai tämä sidonnaisuus ainakin vaihtelee tuotantosuunnittain. Koska tavoitteena on pyrkiä lähinnä toteamaan tulotaserojen kehitys ja koska tarkasteluperiodi on lyhyt (työpanos, peltoala jne. lähes muuttumattomia), on päädytty vertailemaan viljelmää kohti laskettuja tuloja ottaen huomioon lähinnä verbaalisesti tilasuuruusluokittaisia, alueittaisia ym. eroja.

Maatalouden bruttotuloja voidaan myös käyttää tulotasoindeksatorina. Eri tuotantosuuntaa edustavien viljelmien tulovertailussa sen käyttö voi kuitenkin johtaa harhaisiin tuloksiin, sillä eri tuotantosuunnissa maatalouden kustannukset eroavat varsin paljon toisistaan. Esimerkiksi pelkkään viljaan erikoistuneen viljelmän ja toisaalta sianlihan tuotantoon erikoistuneen, rehun omalla tilalla tuottavan viljelmän kustannukset ovat aivan eri tasolla - näin ollen myös bruttotulot poikkeavat toisistaan, jotta lopputulos (nettotulo) olisi yhtäläinen. Tämä verraten karrikkoitu esimerkki osoittanee, miksi maatalouden bruttotulojen vertailu voi johtaa virheelliseen lopputulokseen.

Myös maatalouden puhdas tulo voi olla epätarkka tulokäsite. Jos esimerkiksi viljelmän maatalouden menoihin (kone- tai rakennusinvestoinnit) saadaan rahoitusta puhtaasti maatalouden ulkopuolelta (metsätalous-, sivuansiotulot), muodostuvat maatalouden menot suhteettoman suuriksi tuloihin verrattuna. Maatalouden puhtas tulo voi tällä tavalla muodostua verraten alhaiseksi, jos tentyjen investointien vaikutus tulotasoon ei ole suuri lyhyellä aikavälillä.

Huolimatta niistä puutteista, joita maatalouden puhtaaseen tuloon liittyy tulokäsittteenä, tässä selvityksessä käytetään yksinomaan tätä tunnuslukua mittaamaan maatalouden tulokehitystä ja sisäistä tulonjakoa. Maatalouden puhdasta tuloa voidaan tarkastella tilasuuruusluokittain, alueittain, tuotantosuunnittain sekä näiden eri kombinaatioina, mihin vain on käytettävissä olevan tilastoaineiston pohjalta mahdollisuuksia.

5. Maatalouden tulot ja tulonjako vuosina 1975 - 1978

Tämän suppean selvityksen puitteissa pyritään antamaan pääpiirteittäin kehityskuva maatalouden tulokehityksestä mikrotasolla maatalouden puhtaan tulon avulla. Läänikohtaisia tulotietoja ei ole yhdistetty suuralueiksi, sillä tällöin voidaan menettää osa tuloeroihin liittyvästä informaatiosta.

Tulokehitystä tarkastellaan neljän vuoden ajalta, mutta on huomattava, että nämä eivät edusta kuitenkaan mitään "normaaleja" vuosia, vaan voidaan luokitella jopa varsin poikkeaviksi vuosiksi sääsuhteiltaan. Vertailua vaikeuttaa myös se, että luonnonolosuhteet ovat olleet erityisen vaikeat maan parhaimmilla viljelyalueilla, Etelä - ja Lounais-Suomessa. Tämä on johtanut eräänlaiseen "luonnonmukaiseen" tuloerojen tasaamiseen, mikä tulee esille jäljempänä tulotasotarkastelussa.

Taulukossa 1 on esitetty Maatalouden taloudellisen tutkimuslaitoksen laskema koko maataloutta koskeva reaalin maataloustulo vuosina 1975 - 1980. Numerosarjat osoittavat, että maataloustulon reaaliarvo on laskenut vuodesta 1976 lähtien (vuodesta 1977 myös työtuntia kohti laskettuna) ollen vuonna 1980 noin 30 % vuoden 1975 tasoa alempana. Syy voimakkaaseen reaaliiseen laskuun on maataloustulon inflaatiota (tukkuhintaindeksillä

Taulukko 1. Reaalinen maataloustulo¹ vuosina 1975-80.

Vuosi	Maataloustulo milj. mk	Indeksi	Maataloustulo mk/työtunti	Indeksi
1975	2828.1	100.0	4.44	100.0
1976	3037.3	107.4	4.78	107.5
1977	2983.6	105.5	4.88	110.0
1978	2304.3	81.5	3.93	88.6
1979	2136.0	75.6	3.97	89.4
1980	1973.6	69.8	3.86	86.9

¹ Käyvin hinnoin ja määrin laskettu maataloustulo deflatoituna tukkuhintaindeksillä

mitattuna noin 64 % yhteensä vuosina 1975 - 1980) hitaampi nimelistulojen nousu, mikä taas johtuu paitsi hintatekijöistä, myös tuotantomäärien supistumisesta. Kustannusten nousu on ollut maatalouden tuottojen kehittymistä nopeampaa.

Kuten edellä mainittiin, maataloustuotannon määrällinen kehitys on osittain vaikuttanut negatiivisesti maataloustulon määrään. Taulukkoon 2 onkin koottu joitakin tärkeimpiä tuotantolukuja, jotta yksittäisiä vuosia voitaisiin verrata toisiinsa.

Peltokasvien satokehitys on ollut varsin vaihteleva vuosittain, mikä tekee vertailun luonnollisesti vaikeaksi. Jos vuotta 1975 pidetään likimain normaalina, vuonna 1976 korjattiin erityisen hyvä sato ja vuosina 1977 ja 1978 heikot sadot. Yksittäisten kasvien osalta kehitys on ollut kuitenkin edellisestä poikkeava; leipäviljasadot alenivat vuonna 1977 todella paljon, eikä tilanne ole vieläkään palautunut normaalitasolle. Rehuviljan ja erikoiskasvien osalta kehitys on ollut myönteisempi, joten epäedulliset sääolosuhteet konkretisoituvat lähinnä leipäviljan viljelyyn erikoistuneiden tilojen tulomuodostuksessa.

Kotieläintuotannon volyyymi on kasvanut nopeasti sianlihan osalta ja vastaavasti supistunut kananmunantuotannossa. Maidontuotanto kohosi merkittävästi vuonna 1976, mutta aleni vuosina 1977 ja 1978. Naudanlihantuotanto on kehittynyt likimain vastaavasti.

Taulukko 2. Eräiden maataloustuotteiden tuotanto vuosina 1975-80

Tuote	1975	1976	1977	1978	1979	1980
Peltokasvit yht. milj.ry	4776	5560	4403	4644	4918.5	5060.9
Vehnä, milj. kg	621.5	654.1	294.9	240.6	208.4	356.7
Ruis -"-	80.7	178.2	80	74.3	77.2	123.6
Ohra -"-	1241.9	1553.4	1447.4	1565.1	1649.9	1533.6
Peruna -"-	679.6	947.9	736.5	745.7	674.1	736.1
Sokerijuurikas, -"-	640.4	610.0	560.0	725.3	700.0	850.5
Maito, milj. l.	3066	3176	3130	3125	3141	3174
Naudanliha, milj. kg	112	114	106	106	110	114
Sianliha -"-	127	136	140	154	164	169
Kananmunat -"-	80	86	85	76	76	79

5.1. Tulot alueittain

Taulukossa 3 ja kuviossa 1 on esitetty maatalouden puhtaan tulon vaihtelu keskimäärin kaikilla tiloilla alueittain siten, että eri alueita on verrattu koko maan keskiarvolukuun. Lukusarjoista saa nopeasti käsityksen tuloerojen melko voimakkaasta supistumisesta kyseisen periodin aikana. Tapahtunut muutos ei kuitenkaan ole ollut yksinomaan maatalouspoliittisten toimenpiteiden vaikutusta, vaan myös vallinneiden epäedullisten sääolosuhteiden vaikutusta maan etelä- ja lounaisosissa, missä harjoitetaan voimakasta viljanviljelyä. Niissä osissa maata, joissa kotieläintalous on vallitseva, tulot ovat tasaisesti nousseet koko maan keskiarvotasoon verrattuna. Voimakkainta kehitys on ollut Mikkelin, Pohjois-Karjalan ja Kymen läänissä eli tehokkailla maidontuotantoalueilla.

Taulukko 3. Maatalouden puhtaan tulon vertailulukuja¹ alueittain 1975-78

Lääni ²	1975	1976	1977	1978
Uudenmaan (UUD 19.1 ha)	140	128	127	109
Turun ja Porin (TP 14.1 ha)	134	127	124	116
Ahvenanmaa (AHV 10.1 ha)	159	146	131	112
Hämeen (HÄM 14.6 ha)	122	120	125	118
Kymen (KYM 12.8 ha)	124	124	130	134
Mikkelin (MIK 8.7 ha)	73	77	84	87
Pohjois-Karjalan (PK 8.8 ha)	83	77	74	85
Kuopion (KUO 9.9 ha)	84	93	93	97
Keski-Suomen (KS 9.1 ha)	63	69	68	74
Vaasan (VAA 11.6 ha)	103	103	104	107
Oulun (OUL 9.9 ha)	83	83	78	83
Lapin (LAP 6.4 ha)	39	43	39	41
Koko maa (KM 11.7 ha)	9754 mk=100	12213 mk=100	13639 mk=100	13941 mk=100

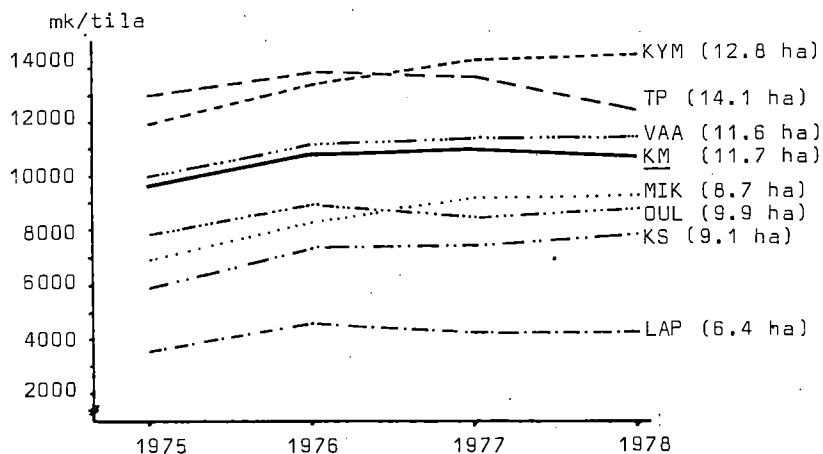
1 Koko maan keskim. maatalouden puhdas tulo vuosittain = 100

2 Läänin nimen jälkeen suluissa läänin lyhennys sekä keskim. viljelmien peltopinta-ala vuoden 1976 lopussa.

Toinen oleellinen seikka, maatalouden likimääräinen tulotaso selviää taulukosta, vaikka on otettava huomioon, ettei tarkasteluksena oleva maatalouden puhdas tulo kuvaa maatilojen absoluuttista tulotasoa täydellisesti. Jos metsätulojen,

sivuansioiden ja pinta-alalisten vaikutus otettaisiin huomioon, tuloterot supistuisivat hieman taulukon esittämistä luvuista (ks. s.65 -69).

Kuvio 1. Maatalouden puhtaan tulon reaalikehitys alueittain 1975 - 78 (suluissa keskim. peltoala 1977).

Jos taulukkoa 3 verrataan maatilarekisterin mukaisiin maatilojen lukumääriin tutkimusperiodin keskivaiheilla (vuoden 1976 lopussa) huomataan, että lähes kolmanneksella maatiloista (lähinnä maan eteläosissa) tulot ovat huomattavasti yli koko maan keskiarvon ja vastaavasti runsaalla kolmanneksella tiloista on suhteettoman alhaiset tulot. Viimemainitut viljelmät sijaitsevat Mikkelin, Pohjois-Karjalan, Keski-Suomen, Oulun ja Lapin läänissä. Lähinnä maan keskiarvotasoa ovat pysytelleet Kymen ja Vaasan lääni. Luonnollisesti taulukon lukuarvot ovat keskimääräisiä ja varianssi eri viljelmien välillä voi olla huomattava. Tarkempaa vertailua varten taulukossa 3 on esitetty myös kunkin alueen tilojen keskimääräinen peltopinta-ala.

5.2. Tulot tilasuuruusluokittain

Maatalouden puhtaan tulon vaihtelurajat ovat varsin suuret, mistä syystä on vaikeata löytää mielekäästä tilastolukujen vertailutapaa. Koko maan keskimääräinen tilaa kohti laskettu puhdas tulo on verraten alhainen, koska mukaan on luettu kaikki viljelmät

Taulukko 4. Maatalouden puhtaan tulon vertailulukuja¹ tilasuuruusluokittain 1975-78

	1975	1976	1977	1978
5 - 9.9 ha	51	44	44	44
10 - 19.9 ha	14385 mk=100	17592 mk=100	18981 mk=100	19716 mk=100
20 - 29.9 ha	151	157	163	158
30 - 49.9 ha	185	192	205	185
50 - 99.9 ha	226	229	230	186

1 10 - 20 ha tilat keskimäärin vuosittain = 100

kahdesta peltohehtaarista ylöspäin. Tästä syystä tilasuuruusluokittaisessa tarkastelussa käytetään vertailupohjana 10 - 20 hehtaarin viljelmiä, joita oli vuoden 1976 lopussa 56 517. Näin ollen 10 - 20 hehtaarin viljelmät olivat toiseksi suurin yksittäinen tilaryhmä (5 - 10 hehtaarin tiloja oli vastaavasti 70 000). Taulukossa 4 on esitetty neljän eri suuruusluokan maatalouden puhtaan tulon poikkeamat tilasuuruusluokan 10 - 20 ha keskiarvoista. Vaikka tilasuuruusluokittainen jako onkin verraten tiheä, tuloerot ovat hyvin suuria eri luokkien välillä. Tilasuuruusluokassa 5 - 10 ha suhteellinen puhdas tulo on pysynyt lähes ennallaan, sen sijaan suuremmissa kokoluokissa suhteellinen tulotaso on alentunut vuonna 1978. Syynä tähän on luonnollisesti vaikeat sääolosuhteet, jotka vaikuttavat eniten viljanviljelyyn erikoistuneilla, peltopinta-alaltaan suurilla viljelmillä.

Maatalouden puhtaan tulon reaalikehitys on esitetty tilasuuruusluokittain taulukossa 5. Tulot kehittyivät vielä vuonna 1976 melko suotuisasti aivan pieniä ja taas toisaalta suurimpia tiloja lukuunottamatta. Vuonna 1977 useimpien tilasuuruusluokien osalta reaalista tulojen nousua ei tapahtunut ja vuonna 1978 kehitys oli negatiivinen kaikissa tilasuuruusluokissa; ainoastaan 20 - 30 hehtaarin tilasuuruusluokassa reaalitytö vuonna 1978 oli hieman perusvuotta 1975 korkeampi. Suuret tilatuloerot huomioon ottaen tuloerot kokonaisuutena pienenevät hieman, joskin tilasuuruusluokittaisessa tarkastelussa kunkin

Taulukko 5. Maatalouden puhtaan tulon reaalikehitys¹ tilasuuruusluokittain 1975-78, 1975=100

	1975	1976	1977	1978	Viljelmiä kpl	31.12.1976 ² %
2 - 4.9 ha	2734 mk	101	96	86	45099	23
5 - 9.9 ha	7356 mk	95	93	92	69978	35
10 - 19.9 ha	14385 mk	110	107	106	56517	29
20 - 29.9 ha	21706 mk	114	116	97	16037	8
30 - 49.9 ha	26576 mk	115	120	106	7447	4
50 - 99.9 ha	32442 mk	111	110	88	2187	1
100 - ha	-	-	-	-	355	0
1 deflaattorina tukkuhintaindeksi					197620	100
2 maatilarekisteri						

suuruusluokan sisällä eri tuotantosuuntien vastakkainen tulokehitys tasoittaa paljolti kehityskuvaa, ts. todellisuudessa tuloerot ovat selvempiä. Suurimmissa kokoluokissa viljan heikko satotaso on muuttanut tulokehityksen varsin epäsuotuisaksi yhdessä tuotantokustannuksien nousua vastaamattoman hintakehityksen kanssa.

5.3. Tulot tuotantosuunnittain

Edellä on tarkasteltu tulonjakoa ja tulokehitystä kaikkien tilojen osalta laskettujen keskimääräisten arvojen perusteella. Nämä antavat yleiskäsityksen vallitsevasta tilanteesta, mutta yksinomaan näin tarkastellen lopputuloksena saattaa olla melko virheellinen kuva todellisesta mikrotasolla tapahtuneesta kehityksestä. Näin varsinkin vuosina, jolloin epäsuotuisista sääolosuhteet eivät vaikuta samalla tavalla eri tuotantosuuntiin ja eri alueisiin. Tulonjako muovautuu tällöin "normaalista" poikkeavaksi, sillä hintapolitiittiset toimepiteet ovat lähes joustamattomia kyseisessä tilanteessa.

Erot tulokehityksessä johtuvat suurelta osin maatalouden erikoistumisesta. Eri tuotantosuunnille on tyypillistä, että ne poikkeavat toisistaan yksikkökooltaan, tuotantoperiodiltaan

sekä myös tuotantoprosessiin liittyvän riskinsä puolesta. Nämä ja monet muut erot aiheuttavat sen, että maataloutta makrotasolla tai myös mikrotasolla kaikkia tiloja tarkasteltuna voidaan havaita yhtäläinen tulokehitys, mutta jos otetaan huomioon myös eri tuotantosuunnat, tulokehitys saattaa näissä tapauksissa olla päinvastainen. Seuraavassa tuotantosuunnittaisella tulaselvityksellä lienee mahdollista osaltaan löytää syitä esiintyviin tuloneroihin ja niiden kehittymiseen. Olennainen heikkous vertailussa on yksikkökokoerot, joita ei voida eliminoida kunkin tuotantosuunnan vaatimien työpanostietojen puuttuessa.

5.3.1. Tulot tuotantosuunnittain keskimäärin koko maassa

Tilaryhmittelynä on käytetty varsinaisesti viiteen eri tuotantosuuntaan erikoistumista ja laskennallisesti vielä siten, että ko. tuotantosuunnasta vähintään 60 % maatalouden bruttotuloista tulee tästä kyseisestä tuotteesta. Tuotantosuuntia ovat nautakarjatalous, sikatalous, siipikarjatalous, viljanviljely, muu kasvinviljely (erikoistuminen esimerkiksi sokerijuurikkaaseen, perunaan tms.), sekä lisäksi varsin huomattava ryhmä, muut tilat, missä ryhmässä tuotannon ei voida katsoa olevan erikoistunutta mihinkään yksittäiseen tuotteeseen. Taulukossa 6 on esitetty kunkin tuotantosuunnan tilaa kohti lasketun keskimääräisen maatalouden puhtaan tuoton poikkeamat kaikkien tilojen vastavasta keskimäärästä. Lisäksi taulukossa on Tilastokeskuksen (1980) estimaatit eri tuotantosuuntiin erikoistuneiden tilojen lukumääristä vuoden 1977 lopulla.

Kuten edellä on mainittu, sopivan vertailuryhmän valitseminen on vaikeaa; seuraavassa eri tuotantosuuntia on verrattu kaikkien tilojen puhtaaseen tuloon. Tämä on ehkä paikallaan, koska esimerkiksi nautakarjatalouden piirissä on runsaasti peltopinta-alaltaan varsin pieniä yksiköitä. Taulukon lukuja toisiinsa verrattaessa on muistettava, että kysymyksessä eivät ole peltopinta-alaltaan samansuuruiset yksiköt, vaan nimenomaan kussakin tuotantosuunnassa lukuisten eri kokoisten yksiköiden keskiarvoyksiköt. Jäljempänä taulukossa 7 on ilmaistu myös yksiköiden

Taulukko 6. Maatalouden puhtaan tulon vertailulukuja¹ tuotantosuosnittain 1975-78

Tuotantosuenta ²	1975	1976	1977	1978	Viljelmä kpl	31.12.1977 ³ %
Kaikki tilat keskim.	9754 mk =100	12213 mk =100	13639mk =100	13941 mk =100	192688	100
Nautakarja	115.6	126.7	130.6	137.2	77 000	40
Siat	251.8	224.5	241.9	233.3	6417	3
Siipikarja	111.3	112.5	95.3	85.9	2297	1
Viljanviljely	82.8	88.1	83.5	64.9	12111	7
Muu kasvinvilj.	60.7	119.4	75.3	91.1	4083	2
Muut tilat	66.7	53.9	52.9	43.1	90 780	47

1 poikkeamat vuosittain kaikkien tilojen keskiarvotulosta

2 yli 60 % maatalouden bruttotuloista ao. tuotteesta

3 Tilastokeskuksen arvio

keskimääräiset peltopinta-alat, mikä helpottanee hieman vertailua, mutta todettakoon, ettei peltoalalla voida mitata suoraan kotieläintuotannon intensiivisyyttä, sillä tuotanto ei ole aina eltoalaan sidottua, vaan tuotantoprosessissa tarvittava rehu voidaan hankkia suurelta osin tilan ulkopuolelta.

Taulukon 6 vertailusarjoista ilmenee niin nautakarja- kuin sikataloudenkin tulokehityksen olleen muuhun tuotantoon verrattuna suotuisaa ja muita edullisempaa. Maidontuotanto näyttää varsin varmalta tulonlähteeltä, joskaan tulot tilaa kohti eivät yllä sikataloudesta saatuun puhtaaseen tuloon. Sikatalous on muita tuotantosuosuntia ylempänä tulonmuodostuksessa, mutta on huomattava, että nämä tuotantoyksiköt ovat keskimäärin muita suurempia suurine velkapääomineen ja korkoineen. Jos verrataan eri tuotantoyksiköiden maksamia vieraan pääoman korkoja (sis. koko maatilatalouden) vuonna 1977 erikoistuneiden sikatilojen korot olivat keskimäärin koko maassa runsaat 6 500 mk, kun vastaavasti nautakarjatilojen korot olivat 1 500 mk, siipikarjatilojen 2 200 mk, viljanviljelytilojen 2 500 mk, muuhun kasvituotantoon erikoistuneiden tilojen 1 900 mk ja erikoistumattomien tilojen korot 1 400 mk. Vaikka huomioon otetaan sikatilojen muita kotieläintiloja suurempi peltopinta-ala, sikatiloilla on suhteellisesti huomattavasti enemmän vierasta pääomaa. Alueittainen varianssi on varsin suuri, mutta siihen palataan jäljempänä (s.54)

Sikatalouden ilmeinen, muita tuotantosuuntia suurempi velkaisuusaste on seurausta uusien yrittäjien mukaantulosta ja vanhojen yritysten laajentamisesta. Sianlihan tavoitehintakehitys tutkimusperiodin aikana on myös vastannut melko hyvin tuotantokustannuskehitystä (vrt. AALTONEN 1978, s. 57 - 60), mikä on lisännyt luottamusta sianlihan tuotantoon ja johtanut uusiin investointipäätöksiin. Yksikkökoon suurentaminen on luonnollisesti johtanut lisääntyviin lainapääomiin, mutta samalla tehokkaan tuotannon avulla myös hyvään taloudelliseen tulokseen.

Kotieläintalouden etuna kasvinviljelyyn verrattuna on tulojen varmuus. Tutkimusperiodin aikana kasvinviljelyn taloudellinen tulos on suhteellisesti heikentynyt kotieläintalouteen verrattuna, minkä lisäksi vuosittaiset vaihtelut ovat suuria. Muut tilat -ryhmä edustaa alhaisinta tulotasoa, mikä on osoituksena paitsi pienestä tilakoosta, myös ehkä erikoistumattomuuden mukanaan tuomasta taloudellisesta epävarmuudesta.

Erikoistumattomien tilojen lukumäärä kattaa lähes puolet kaikista tiloista, mitä voidaan pitää osoituksena maataloutemme rakenteen kehitystarpeesta. Toisaalta, todellisuudessa tilatasolla tämä ryhmä sisältänee erikoistuneempia viljelmiä kuin tilastoryhmittely antaa ymmärtää. Viljelmistä voi huomattava osa olla kahden eri tuotteen tuottajia (esim. rehuvilja, lihasiat), mutta joista kumpikaan ei yllä 60 prosenttiin maatalouden bruttotuloista. Kun tällaisista tiloista muodostetaan keskimääräisiä, alueittaisia kokonaisuuksia, ei numeroaineisto enää paljasta kyseistä "erikoistumista" harvoin tuotteisiin. Näin ollen syy siihen, että tämän ryhmän suhteellinen lukumäärä näyttää kasvavan (vrt. HASSINEN 1980, s. 41), johtuu paitsi tilastollisesta ryhmittelystä, myös ehkä siitä, että maatalouden jyrkkä erikoistuminen yhteen tuotteeseen on hidastunut ja mainitunlainen yhdistelmätuotanto yleistynyt. Tämä ei merkinne kuitenkaan sitä, että maatilat olisivat nimenomaan monipuolistaneet tuotantorakennettaan, sillä yksittäisen tilan osalta kysymys tilastollisesta erikoistumisesta riippuu vain siitä, muodostaako mikään yksittäinen tuote 60 % maatalouden bruttotuloista.

Taulukko 7 sisältää lisäinformaatiota maatalouden puhtaan tulon tuotantosuunnittaisesta reaalisesä kehittämisestä nelivuotis- kautena (kuvio 2). Tilakohtaiset tulot ovat kokonneet tyydyttävästi kotieläintaloudessa lukuunottamatta vuotta 1976. Sen sijaan kasvinviljelyssä ja erikoistumattomilla tiloilla kehityskuva on varsin vaihteleva ja/tai heikko.

Taulukko 7. Maatalouden puhtaan tulon reaalikehitys¹ tuotantosuunnittain 1975-78, 1975=100

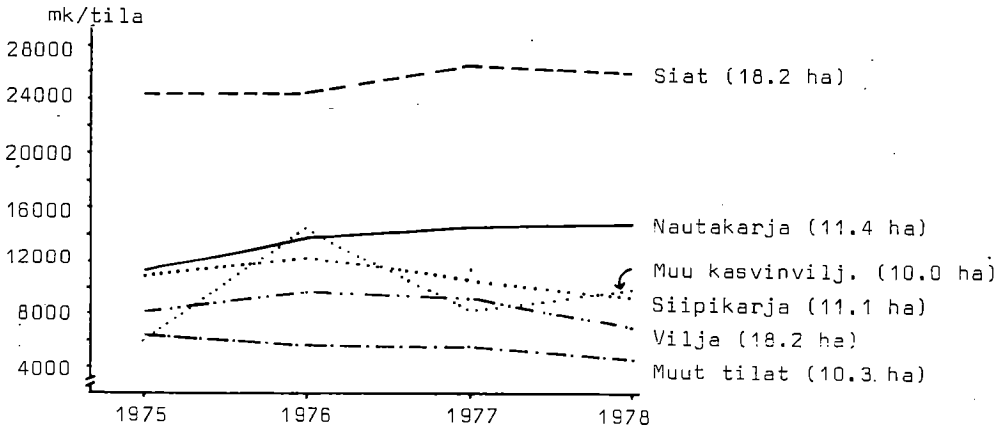
Tuotantosuunta	1975	1976	1977	1978	Keskim. peltoala ha, 1977	Maatilatalouden velat varoista %, 1977
Nautakarja	11275 mk	123.2	128.4	131.1	11.4	27
Siat	24565 mk	100.2	109.1	102.3	16.2	52
Siipikarja	10859 mk	113.6	97.2	85.3	11.1	34
Viljanviljely	8078 mk	119.5	114.5	86.6	18.2	33
Muu kasvinvilj.	5925 mk	220.8	140.7	165.7	10.0	41
Muut tilat	6506 mk	90.8	90.1	71.4	10.3	21

1 Deflaattorina tukkuhintaindeksi

Tässä yhteydessä on syytä tulkita lähemmin taulukoiden 1 ja 7 sisältämää informaatiota. Aluksi on todettava, että makro- ja mikrotason tulokehitystä verrattaessa tilanne näyttää varsin ristiriitaiselta - makrotason tulokehitys on varsin negatiivinen vuosina 1977 ja 1978, kun taas tilatasolla nautakarja- sekä sikataloudessa kehitys on miltei poikkeuksetta ollut hyvä (vrt. taulukko 6). Miksi kaksi eri tilastolähdettä antavat näin poikkeavan tuloksen? Ensiksi, taulukon 1 antamat tiedot kattavat koko maatalouden eikä vain erikoistuneiden tilojen taloudellista tulosta, kuten tuotantosuunnittaiset tulokset. Toiseksi, myös kustannuserissä on eroa, sillä kokonaislaskelmassa huomioidaan kaikki mahdolliset erät mukaan luettuna vieraan pääoman korot, mitkä tilatasolla on jouduttu melko mielivaltaisesti jakamaan maa- ja metsätalouden kesken. Erikoistuneiden tilojen yksikkökoko on myös suurempi kuin koko maataloudessa keskimäärin; palkkatyön osuus näillä tiloilla on nähtävästi suhteellisesti pienempi hyvästä tuotannon järjestelystä johtuen. Näennäistä ristiriitaa lievittää myös taustatieto siitä, että niin nautakarjan (maito & naudanliha) kuin sianlihan tuotannossakin

nimellinen kustannustason nousu on vuosittain kompensoitu melko hyvin tavoitehintojen tarkistuksilla, joihin on lisäksi sisällytynyt maataloustuloratkaisussa sovitut tulotasokorotukset (vrt. AALTONEN 1978, s.78). Jos näiden toimenpiteiden myönteinen vaikutus yleensä näkyy viljelijän tulomuodostuksessa, sen täytyy näkyä juuri näissä erikoistuneissa yksiköissä. Toisaalta, lähes puolet Suomen maatiloista kuuluu tässä selvityksessä käytetyn tulomääritelmän mukaan erikoistumattomiin tiloihin, joiden taloudellinen tuloskehitys vastaa pitkälti makrotason kehityskuvaa. Tämä tilaryhmä lieneekin melko hyvä indikaattori makrotason kehityksestä, koska se edustaa hyvin suurta, mutta tuotantorakenteeltaan erittäin heterogeenista ryhmää.

Kuvio 2. Maatalouden puhtaan tulon reaalikehitys tuotantosunnittain 1975 - 78. (suluissa keskim. peltoala 1977).

Tuotantosunnittain koko maan tasolla tarkasteltuna (taulukot 6 ja 7) tuloerojen kehityksestä on melko vaikea tehdä päätelmiä. Nautakarja- ja sikatalousviljelmillä tulokehitys on ollut suotuisa (yhteensä noin 83 500 tilaa), mutta toisaalta muissa tuotantosunnissa ja erikoistumattomilla tiloilla tulotaso ja kehitys ovat olleet varsin heikot. On totta, että maatalouden puhtas tulo ei kerro koko totuutta maatalouden tulomuodostuksesta, mutta joka tapauksessa hintapoliittiset päätökset näyttävät suosineen nautakarja- ja sikataloutta. A.o. tuotteiden tuotantolukujen kehittyminenkin antaa viitteitä tähän. Huolestuttavinta on peltopinta-alaltaan pienten, erikoistumattomien viljelmien varsin alhainen tulotaso, sillä näiden tilojen merkitys on lukumääräisesti huomattava.

5.3.2. Tulot tuotantosuunnittain eri alueilla

Edellä käsiteltiin tulkekehitystä tuotantosuunnittain koko maan tasolla. Tällä tavoin meneteltynä alueelliset erot jäävät kuitenkinhuomioon ottamatta. Toisaalta monet alueet ovat melko pitkälle erikoistuneet tiettyjen tuotteiden tuottamiseen, kuten Etelä- ja Lounais-Suomi leipäviljaan, Keski- ja Itä-Suomi maitoon, Lounais-Suomi paljolti sika- ja kanatalouteen jne. (vrt. NEVALA 1978). Kunkin alueen "erikoistuminen" antaa leimansa myös tulonmuodostukseen, oli se ko. tuotteen osalta sitten alhainen tai korkea. Tilanne ei kuitenkaan ole näin selvä, sillä hinta- ja tukipoliittisin keinoin (ks. s. 33-34) vaikutetaan nimenomean pohjoisten ja itäisten alueiden viljelijöiden tulonmuodostukseen melko ratkaisevasti. HANHILAHTI (1980, s. 36) toteaaakin tuoreessa esityksessään, että aluetuki muodostaa Lapin läänissä yli 2/3, Oulun läänissä noin 1/3 ja Itä-Suomen alueilla lähes 1/5 maatalouden puhtaasta tulosta. Osuudet on määritelty vuosille 1975 ja 1976. Siten tukipolitiikan merkitys tulonjaon tasaamisessa on merkittävä.

A. Nautakarjatalous

Taulukoihin 8A-F on koottu maatalouden puhtaan tulon vaihtelua esittäviä lukusarjoja tuotantosuunnittain. Taulukot on muokattu samoin kuin aiemmatkin taulukot maatilatalouden yritys- ja tulo-tilastojen pohjalta. Taulukossa A on nautakarjatalouden puhdasta tuloa aluksi verrattu koko maan vastaavaan keskimäärälukuun (indeksisarjat A) ja sen lisäksi toisena vertailulukuna on esitetty ko. alueen nautakarjatulo suhteutettuna saman alueen kaikkien tilojen vastaavaan tulolukuun (indeksisarjat B). Näiden lukujen avulla on tarkoitus ilmaista, ovatko eri alueiden keskimääräiset nautakarjatulot lisääntyneet vai vähentyneet koko maan tasoon verrattuna sekä samalla verrata nautakarjatuloja ko. alueen kaikkien tilojen tuloihin. Samoin on menetelty myös muiden tuotantosuuntien osalta (kuvio 3 A, s. 51).

Taulukko 8 A. Maatalouden puhtaan tulon vertailulukuja¹ nautakarja-
taloudessa alueittain 1975-78

Lääni	1975		1976		1977		1978	
	A	B	A	B	A	B	A	B
UUD (17.4 ha) ²	165	136	152	150	144	148	136	171
TP (11.5 ha)	111	96	103	103	102	108	97	115
AHV (11.1 ha)	171	125	149	129	164	164	127	155
HÄM (13.1 ha)	118	112	117	124	121	127	118	136
KYM (13.0 ha)	127	118	130	133	129	130	135	138
MIK (9.0 ha)	75	119	81	133	86	133	89	141
PK (9.6 ha)	78	109	82	135	82	145	89	143
KUO (10.6 ha)	92	127	96	130	94	132	94	133
KS (9.5 ha)	70	129	80	148	77	147	82	152
VAA (12.4 ha)	110	123	106	130	106	133	106	136
OUL (11.3 ha)	94	132	92	141	93	156	90	149
LAP (8.0 ha)	63	190	71	209	62	207	60	201

1 Indeksisarjat A: Maatalouden puhdas tulo ao. alueella verrattuna koko maan keskimääräiseen tasoon

Indeksisarjat B: Maatalouden puhdas tulo ao. alueella verrattuna saman alueen kaikkien tilojen keskimääräiseen tasoon

2 läänien lyhennykset, kts. taulukko 3, keskim. peltoalat vuodelta 1977

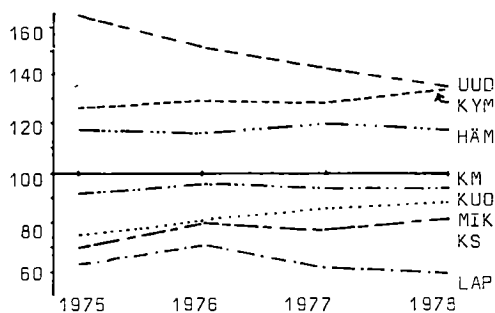
Taulukossa 8A esitettyjä vertailulukujattarkasteltaessa on otettava huomioon varsin suuret erot tilojen peltopinta-alassa, mikä ratkaisevasti määrää nautakarjatalouden yksikkökoon. Siten mm. Uudenmaan läänin lukuja on vaikea verrata minkään muun alueen nautakarjatuloon. Toisaalta tämän alueen nautakarjatulojen taso on laskenut voimakkaasti nelivuotiskautena.

Nautakarjatulo on koko maan keskitason yläpuolella paitsi maan eteläosissa, myös Hämeen, Kymen ja Vaasan läänissä kattaen lähes puolet erikoistuneista maitotiloista. Vertailulukujen mukaan nautakarjatulojen alueelliset muutokset tutkimusperiodin aikana ovat olleet varsin merkittävät; eteläisten alueiden johto-asema on heikentynyt samalla kun nimenomaan keski- ja itäosien tulotaso on kohonnut. Varsin voimakkaasti suhteelliset tulot ovat nousseet Kymen, Mikkelin ja Pohjois-Karjalan läänissä, joskin kahdessa viimeisessä yksikkökoko peltopinta-alan mukaan on vielä alhainen. Vaasan, Oulun ja Lapin läänien nautakarjatuloihin vaikuttaa merkittävästi aluetuki (vrt. HANHILAHTI 1980, 1981), mikä on pitänyt ao. alueiden tulot suhteellisesti samalla tasolla koko tutkimusperiodin. Lapin läänin nautakarjatulot ovat kuitenkin yksikköä kohti sängen alhaiset.

Kuvio 3 A - F. Maatalouden puhtaan tulon suhteellinen kehitys tuotanto-
suunnittain 1975 - 78 (vrt. taulukot 2A - F).

A. NAUTAKARJA

Indeksi (KM = 100)

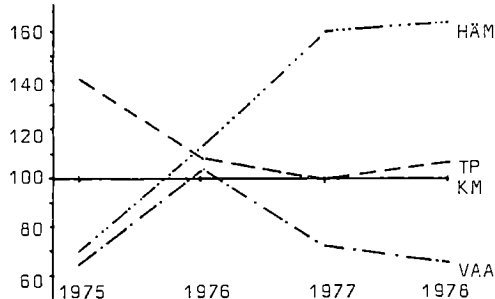
B. SIAT

Indeksi (KM = 100)

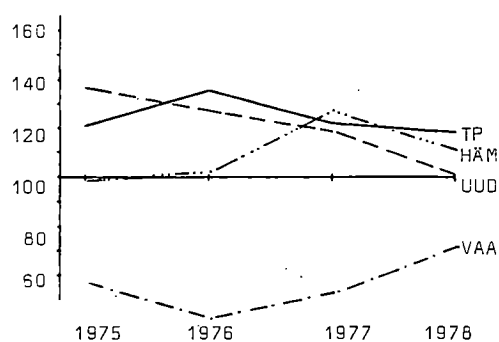
C. SIIPIKARJA

Indeksi (KM = 100)

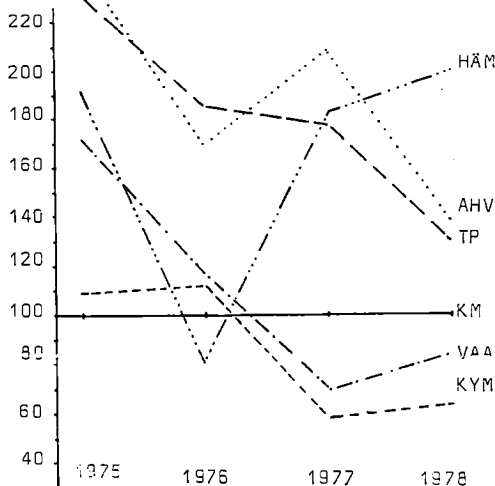
D. VILJAT

Indeksi (KM = 100)

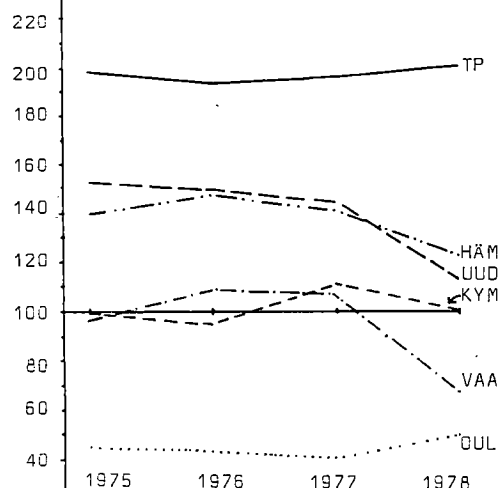
E. MUUT KASVIT

Indeksi (KM = 100)

F. MUUT TILAT

Indeksi (KM = 100)

Mikä merkitys nautakarjataloudella on alueellisessa tulomuodostuksessa, sitä voidaan edelleen tarkastella taulukossa esitettyjen vertailukokujen avulla (indeksisarjat B). Nautakarjatulot ovat varsin tärkeät kaikille alueille, sillä nautakarjatilat ovat melko tasaisesti jakautuneet koko maan alueelle. Nautakarjatulo, josta maitotulot ovat tärkeimmät, edustaa viljelijöille tasaista ja varmaa tuloa, eivätkä tulot erikoistuneilla nautakarjatililla millään alueella Turun ja Porin lääniä lukuunottamatta jää alle ko. alueen kaikkien tilojen keskimääräistä tuloa. Etelästä pohjoiseen mentäessä maitotilojen merkitsevyys käy yhä ilmeisemmäksi, samoin myös kehitys nelivuotiskautena on tehnyt nautakarjatulot suhteellisesti entistä tärkeämmiksi. Koska nautakarjatalous on yhä tyypillinen pienen tilan tuotantomuoto, tapahtunut kehitys on ollut omiaan pienentämään tuloroja, jos otetaan huomioon nautakarjatalouden tuloja kohottava vaikutus myös erikoistumattomien tilojen keskuudessa.

B. Sikatalous

Sikatalouteen erikoistuneet tilat sijaitsevat valtaosaltaan Turun ja Porin sekä Vaasan läänissä. Jos ajatellaan erikoistuneiden sikatilojen merkitystä koko maan talouden osalta, voidaan todeta, että niiden lukumäärä (n. 6 400 v. 1977 lopussa) vastaa 8 - 9 % nautakarjatalouteen erikoistuneiden tilojen lukumäärästä. Sikataloutta harjoitetaan kuitenkin tämän lisäksi lukuisilla maatiloilla, joita voidaan pitää tuotantorakenteeltaan erikoistumattomina, tai tiloilla, joilla 60 % maatalouden bruttotuloista tulee jostakin muusta kotieläin- tai kasvituotteesta. Maatilarekisterin mukaan vuonna 1977 niiden tilojen lukumäärä, joilla oli sikoja, oli noin 16 500, joten varsinainen sikatalouden erikoistumisaste on verraten alhainen (vrt. HASSINEN 1980, s. 40).

Vaikka nykyinen erikoistunut sianlihantuotanto ei olekaan välttämättä sidottu yksikön peltopinta-alaan, sikatalousyksiköiden peltoala on melko suuri; koko maassa keskimäärin vuonna 1977 18.2 hehtaaria, kun se vastaavasti nautakarjayksiköillä oli vain 11.4 hehtaaria. Siten nautakarja- ja sikatalousyksiköiden

maatalouden puhtaan tulon muodostusta onkin melko vaikeata verrata toisiinsa. Myös sikatalouden sisällä vertailu on epätarkkaa yksikkökokoerojen, velkaantumiserojen jne. johdosta. Tilastoista ei myöskään käy ilmi, millä tavalla sikatalousyksiköt jakaantuvat porsas- tai lihasiantuotantoon.

Taulukko 8 B. Maatalouden puhtaan tulon vertailulukuja¹ sikataloudessa alueittain 1975-78

Lääni	1975		1976		1977		1978	
	A	B	A	B	A	B	A	B
UUD (24.0 ha) ²	92	166	76	133	124	237	106	227
TP (18.2 ha)	117	219	122	216	120	234	118	237
AHV (-)	-	-	-	-	-	-	22	45
HÄM (21.5 ha)	127	262	125	235	119	230	107	210
KYM (17.2 ha)	82	167	98	179	112	208	95	166
MIK (15.6 ha)	88	303	134	390	110	316	104	278
PK (21.6 ha)	77	234	66	192	47	155	87	237
KUO (23.2 ha)	90	269	109	264	105	271	122	294
KS (18.1 ha)	73	292	76	250	81	286	55	173
VAA (16.6 ha)	76	184	68	149	74	171	31	177
OUL (10.2 ha)	135	411	129	348	13	40	58	164
LAP (-)	-	-	-	-	-	-	-	-

1 Indeksisarjat A: Maatalouden puhdas tulo ao. alueella verrattuna koko maan keskimääräiseen tasoon.

Indeksisarjat B: Maatalouden puhdas tulo ao. alueella verrattuna saman alueen kaikkien tilojen keskimääräiseen tasoon.

2 läänien lyhennykset, kts. taulukko 3, keskim. peltoalat vuodelta 1977

Sikataloustulot viljelmää kohti (taulukko 8B) ovat suhteellisesti korkeimmat Hämeen, Turun ja Porin, Uudenmaan sekä Kuopion läänissä. Tarkasteltaessa peltopinta-alaltaan keskimäärin samansuuruisia yksiköitä (UUD, HÄM, PK ja KUO) voidaan eri alueilla todeta suuria tulotaseroja. Sama huomataan vastaavasti Turun ja Porin, Kymen, Keski-Suomen ja Vaasan läänin osalta. Toisaalta vertailuluvuista saa käsityksen, että sikatalouden monilla valta-alueilla (TP, HÄM, UUD) sikataloustulot ovat melko voimakkaasti vähentyneet koko maan keskimääräiseen tuloon verrattuna, kun taas eräillä alueilla (KUO, MIK) erikoistuneet sikatilat ovat kohottaneet tulojaan. Huolimatta Vaasan läänin suuresta erikoistumisasteesta sikatalouteen, tulotaso on siellä verraten alhainen ja vaihteleva koko maan keskitasoon verrattuna. Suuri vaihtelevuus vuosittain on myös ominaista Oulun, Keski-Suomen ja Kymen läänille.

Taulukon 8B toinen alueellinen vertailusarja - sikataloustulot suhteutettuna ko. alueen kaikkien tilojen keskimääräiseen puhtaaseen tuloon - ei ole laskennallisesti täysin hyväksyttävä, sillä kaikkien tilojen keskimääräistä puhdasta tuloa kohottavat myös kyseisten erikoistuneiden sikatilojen tulot. Sarjat antavat kuitenkin likimääräisen kuvan sikataloustulojen tasosta muihin tuotantomuotoihin verrattuna. Sikataloustilojen edummuus on hyvin selvä kaikilla alueilla, mikä heijastaa intensiivisen sikatalouden muita tuotantosuuntia parempaa kannattavuutta, mihin tietysti vaikuttaa myös sikatilojen muita suurempi yksikkökoko. Toisaalta sikataloustulojen taso keskimääräiseen tuloon verrattuna vaihtelee melko paljon vuosittain varsinkin niillä alueilla, joilla erikoistuminen sikatalouteen ei ole kovin yleistä (kuvio 3 B, s. 51).

Jos sikatalousyksiköiden maatilatalouden vieraan pääoman korkoja vertaa karkeasti alueittain (koko maassa keskimäärin 6 500 mk), huomataan, että ne vaihtelevat 2 800 markasta (OUL) aina 14 600 markkaan (MIK). Mikä osuus näistä koroista on todella luettava maatalouden kustannuksiksi, sitä on vaikea arvioida. Sikataloudessa korkomäärät ovat suurimmillaan nimenomaan parhailla metsätalousalueilla, mistä voitaneen päätellä niihin sisältyvän huomattava osa metsä- ja sivuansio-omaisuuteen liittyviä korkoja. Tätä käsitystä eivät taas tilasuuruusluokittain tilastoidut korkomäärät tue, sillä tällöin ei ole havaittavissa kovin suuria alueittaisia korkoeroja. Toisaalta tilanne voidaan tulkita myös siten, että metsätalous antaa mahdollisuuden huomattaviin investointeihin maatalouden hyväksi.

Lapin läänistä ja Ahvenanmaalta ei ole käytettävissä aineistoa sikatalouteen erikoistuneiden tilojen puuttuessa miltei kokonaan.

C. Siipikarjatalous

Siipikarjataloudella tarkoitetaan sekä kananmunien että siipikarjalinnan tuotantoon erikoistuneita (yli 60 % maatalouden bruttotuloista siipikarjasta) tiloja, joskin lihan tuotantoon erikoistuneiden tilojen lukumäärä on varsin vähäinen. Alueellisen vertailun aluksi todettakoon, että ao. tuotantoon erikoistuneita oli vuoden 1977 lopussa noin 2 800 tilaa, joista lähes puolet Turun ja Porin läänissä, runsas neljännes Vaasan läänissä sekä noin 10 % Hämeen läänissä eli yli 80 % pelkästään kolmen läänin alueella. Loput erikoistuneet siipikarjayksiköt ovat jakautuneet melko tasaisesti ympäri maata. Maatilarekisterin mukaan vuonna 1977 kanatiloja oli 30 400, joten erikoistuminen on varsin vähäistä (vrt. HASSINEN 1980, s. 30 - 35 ja 40 - 41).

Taulukko 8 C. Maatalouden puhtaan tulon vertailulukuja¹ siipikarjataloudessa alueittain 1975-78

Lääni	1975		1976		1977		1978	
	A	B	A	B	A	B	A	B
UUD (13.9 ha) ²	55	44	108	95	148	111	104	82
TP (10.0 ha)	141	117	109	96	100	77	107	79
AHV (10.4 ha)	11	8	-	-	77	56	107	82
HÄM (15.1 ha)	70	64	113	107	160	122	164	119
KYM (13.5 ha)	12	11	16	15	125	92	119	76
MIK (8.7 ha)	60	91	57	83	117	132	47	46
PK (11.9 ha)	-	-	64	94	96	124	32	32
KUD (-)	10	13	243	294	-	-	-	-
KS (11.6 ha)	-	-	-	-	46	64	15	17
VAA (11.5 ha)	65	70	104	114	72	66	66	53
OUL (-)	40	54	15	20	-	-	165	172
LAP (-)	-	-	-	-	-	-	-	-

1 Indeksisarjat A: Maatalouden puhdas tulo ao. alueella verrattuna koko maan keskimääräiseen tasoon.

Indeksisarjat B: Maatalouden puhdas tulo ao. alueella verrattuna saman alueen kaikkien tilojen keskimääräiseen tasoon.

2 läänien lyhennykset, kts. taulukko 3, keskim. peltoalat vuodelta 1977

Alueittaisten siipikarjatulojen vertaaminen koko maan keskimääräiseen siipikarjatuloon (taulukko 8C, indeksisarjat A) ei anna selvää kuvaa nelivuotiskaudelta huomattavien vuosittaisten poikkeamien sekä vähäisten alueittaisten havaintolukujen vuoksi. Perinteisen kananmunien tuottajaläänin (TP) tiloilla keskimääräinen tulo on laskenut voimakkaasti maan keskitasoon verrattuna,

sen sijaan Hämeen läänissä tilanne on muodostunut päinvastaiseksi. Vaasan läänissä vaihtelut ovat suuria, mutta tulot viljelmää kohti ovat pysyneet selvästi maan keskitason alapuolella. Siipikarjayksiköt ovat melko pieniä peltopinta-alaltaan esim. sikatalousyksiköihin verrattuina, mikä osaltaan selittää alhaista tulotasoa.

Suuret muutokset siipikarjatuloissa käyvät ilmi myös taulukon 8C indekssisarjoista B. Siipikarjatulon poikkeamat ao. alueiden kaikkien tilojen keskimääräisestä tulosta ovat vuosittain hyvin suuret. Turun ja Porin läänissä siipikarjatulot ovat laskeneet tilatasolla suhteessa muiden tuotantosuuntien tuloihin. Kuten taulukossa 3 (s. 40) on esitetty, ao. läänin keskimääräinen tulo-taso viljelmillä oli kuitenkin vielä noin 20 % koko maan keskitasoa ylempänä vuonna 1978. Hämeen läänissä, missä siipikarjayksiköt ovat ainakin peltopinta-alan mukaan kolmanneksen Turun ja Porin läänin vastaavia yksiköitä suurempia, kehitys on ollut paljon suotuisampi. Myös Uudenmaan ja Kymen läänin osalta on huomattavissa myönteistä tulokehitystä siipikarjatuotannossa muihin tuotantosuuntiin verrattuna poikkeuksena vuosi 1978.

Siipikarjatalous on kokenut alueellisia muutoksia sikäli, että vaikka Turun ja Porin läänillä on yhä edelleen varsin huomattava asema (vrt. NEVALA 1978, s. 149), alueen yrityskoko näyttää ainakin yritys- ja tulotilastojen mukaan jääneen jälkeen mm. Hämeen ja Kymen läänin siipikarjayksiköistä. Tosin peltopinta-ala ei ole hyvä indikaattori kanatalouden yrityskoclle, mutta vertaamalla Hämeen läänin ja Turun ja Porin läänin yrityskeh-taista puhdasta tuloa, kuvastuu tästä Hämeen läänin suurempi yrityskoko. Yhteisenä piirteenä ovat suuret vaihtelut vuosi-tasolla sekä valtaosalla siipikarjatiloista tulotason heikkene-minen. Nämä tekijät yhdessä lisäävät siipikarjatalouden riski-alttiutta (kuvio 3 C, s. 51).

D. Viljanviljely

Maatilatalouden yritys- ja tulotilasto luokittelee viljanviljelyyn kuuluviksi sekä leipä- että rehuviljan viljelyn. Näillä molemmilla on luonnolliset viljelyalueet, leipäviljan viljely rajoittuu ilmastollisten tekijöiden vuoksi lähinnä Etelä- ja Lounais-Suomeen, kun taas rehuviljaa viljellään koko maassa, joskaan Lapin läänissä ei ole tilastoituja rehuviljanviljelyyn erikoistuneita tiloja. Rehuviljasta ohra on merkittävä myyntituote - näin myös leipävilja-alueella.

Maatilatalouden yritys- ja tulotilaston perustana ovat kunakin kalenterivuonna tilalta myydyt tuotemäärät ja niistä saadut myyntitulot. Viljan osalta tämä menettely saattaa aiheuttaa suuriakin vuosittaisia poikkeamia, koska joissakin tapauksissa kaksi satoa voidaan myydä samana kalenterivuonna. Koska viljanviljelyyn erikoistuneita viljelmiä on tilastojen mukaan runsas 12 000 (vuosi 1977), myyntitulot jakautunevat melko tasaisesti kullekin vuodelle. Alueellisesti Turun ja Porin, Vaasan, Hämeen ja Uudenmaan lääni kattavat 90 % näistä erikoistuneista tiloista.

Taulukko 8 D. Maatalouden puhtaan tulon vertailulukuja¹ viljanviljelyssä alueittain 1975-78

Lääni	1975		1976		1977		1978	
	A	B	A	B	A	B	A	B
UUD (25.1 ha)	137	81	127	87	119	78	101	60
TP. (18.9 ha)	121	75	135	94	122	82	118	66
AHV (9.0 ha)	69	36	60	36	28	18	41	24
HÄM (21.5 ha)	99	67	102	75	127	85	112	61
KYM (21.1 ha)	104	70	106	76	117	75	93	45
MIK (13.0 ha)	2	3	20	23	29	28	22	17
PK (25.1 ha)	32	32	52	59	36	40	182	138
KUO (12.0 ha)	9	9	39	37	40	36	40	27
KS (16.9 ha)	18	23	45	58	39	48	54	47
VAA (10.8 ha)	56	45	42	36	52	42	72	44
OUL (17.5 ha)	75	75	67	71	45	48	146	115
LAP (-)	-	-	-	-	-	-	-	-

- 1 Indeksisarjat A: Maatalouden puhdas tulo ao. alueella verrattuna koko maan keskimääräiseen tasoon.
 Indeksisarjat B: Maatalouden puhdas tulo ao. alueella verrattuna saman alueen kaikkien tilojen keskimääräiseen tasoon.
 2 läänien lyhennykset, kts. taulukko 3, keskim. peltoalat vuodelta 1977

Taulukon 8D mukaan koko maan keskimääräistä viljanviljelytuloa korkeammat tulot saadaan Uudenmaan, Turun ja Porin, Hämeen sekä Kymen läänissä (n. 8 500 tilaa eli 70 % erikoistuneista viljajaloista v. 1977). Lähinnä epäedullisten sääsuhteiden vuoksi tulot viljajaloilla ovat alentuneet, varsinkin vuonna 1978. Huolimatta siitä, että pinta-alayksikkö on viljanviljelyssä paras yksikkökoon indikaattori, melkoisia eroja voidaan havaita esimerkiksi Uudenmaan, Hämeen, Kymen ja Pohjois-Karjalan läänin välillä, vaikka keskimääräinen tilakoko onkin yhtäläinen. Etelästä pohjoiseen mentäessä tulotasoeroihin ovat syynä paitsi hintaerot leipä- ja rehuviljan välillä, myös sääsuhteista ja viljelyn intensiivisyyseroista johtuvat satotasoerot. Viljanviljelyyn erikoistuneet tilat ovat keskimäärin muita viljelmiä suurempia, mikä onkin ymmärrettävissä, sillä viljanviljely on luonteeltaan melko ekstensiivistä tuotantoa eikä siten ole suosittelava tuotantomuoto pienille tiloille (kuvio 3 D, s. 51).

Viljanviljelyyn erikoistuneilla tiloilla tuloerot ovat viime vuosina kaventuneet lähinnä parhaimpien vilja-alueiden heikoista tuloksista johtuen.

Verrattaessa viljanviljelytuloja ko. alueen kaikkien tilojen keskimääräiseen tuloon (indeksisarjat B) nähdään selvästi, että alueellinen tilanne vastaa melko pitkälle taulukon 6 tilannetta koko maan tasolla; jopa parhailta viljanviljelyalueilla viljatulot jäävät alueen keskimääräisiä tuloja alhaisemmiksi. Viljatulot ovat useiden läänien osalta niin alhaisia, etteivät ne voi edustaa yksittäisten viljelmien totaalista tuloa, vaan viljelmillä on oltava myös muita tulonlähteitä. Muiden tulonlähteiden merkitykseen palataan vielä jäljempänä (osa 6, s. 65 - 69).

E. Muu kasvinviljely

Muuhun kasvinviljelyyn kuten sokerijuurikkaan, perunan jne. viljelyyn erikoistunut tilamäärä vastaa noin kolmannesta viljanviljelyyn erikoistuneiden tilojen lukumäärästä eli noin 4 100 viljelmää vuonna 1977. Nämä tilat ovat melko epätasaisesti

jakautuneet eri alueille; Turun ja Porin lääni (sokerijuurikas, peruna ym.), Vaasan lääni (peruna), Hämeen lääni (sokerijuurikas, peruna) ja Ahvenanmaa (sokerijuurikas, peruna ym.) ovat näistä tärkeimmät alueet. Vertailua vaikeuttaa se, että eräillä alueilla (AHV, PK) kotieläintalous vaikuttaa melko voimakkaasti myös tämän ryhmän tilojen tulonmuodostukseen.

Taulukko 8 E. Maatalouden puhtaan tulon vertailulukuja¹ kasvinviljelyyn erikoistuneilla tiloilla alueittain 1975-78

Lääni	1975		1976		1977		1978	
	A	B	A	B	A	B	A	B
UUD (11.0 ha) ²	61	26	102	95	54	32	117	97
TP (12.0 ha)	232	105	186	175	178	108	130	103
AHV (13.5 ha)	259	99	170	139	208	120	138	112
HÄM (18.8 ha)	192	96	82	81	183	110	201	155
KYM (7.4 ha)	109	54	112	108	58	33	64	43
MIK (8.1 ha)	89	74	73	113	37	33	126	132
PK (9.6 ha)	-	-	56	88	47	48	78	83
KUD (6.9 ha)	-	-	-	-	4	3	15	14
KS (3.2 ha)	-	-	-	-	2	3	27	33
VAA (8.8 ha)	171	101	117	136	70	51	84	72
OUL (4.8 ha)	14	11	9	12	10	10	25	28
LAP (4.7 ha)	8	13	7	20	12	22	14	31

1 Indeksisarjat A: Maatalouden puhdas tulo ao. alueella verrattuna koko maan keskimääräiseen tasoon.

Indeksisarjat B: Maatalouden puhdas tulo ao. alueella verrattuna saman alueen kaikkien tilojen keskimääräiseen tasoon.

2 läänien lyhennykset, kts. taulukko 3, keskim. peltoalat vuodelta 1977

Taulukossa 8E on esitetty myös alueet, joilla tilojen keskimääräinen yksikkökoko on ollut pienuutensa vuoksi vertailukelvoton (KUD, KS, OUL, LAP). Vaikka yksikkökoko onkin alhainen Hämeen läänissä lukuunottamatta, maatalouden puhdas tulo Turun ja Porin läänissä ja Ahvenanmaalla on paljon maan keskitason yläpuolella. Taulukosta 6 kävi jo kuitenkin ilmi, etteivät nämä kasvinviljelyyn erikoistuneet viljelmät saavuta tasaverosta tulotasoa muiden tuotantosuuntien kanssa. Toisaalta, jos vertaa näiden tilojen tulomuodostusta kc. alueiden kaikkiin tiloihin keskimäärin, voidaan Turun ja Porin läänin, Ahvenanmaan, Hämeen läänin sekä osin myös Vaasan läänin osalta huomata puhtaan tulon olevan varsin hyvä. Tarkasteltavat luvut ovat vain keskimääräisiä eivätkä näin ollen vastaa yksittäisten tilojen tulonmuodostusta. Näillä tiloilla esiintyy myös kasvinviljelytiloille ominaisia suuria vaihteluja vuodesta toiseen. Puutteellisen aineiston perusteella tuloerojen kehittymistä on vaikea arvioida (kuvio 3 E, s. 51).

F. Erikoistumattomat tilat

Lukumääräisesti suurimpaan tilaryhmään, jota maatalotalouden yritys- ja tulotilasto käsittelee, kuuluvat viljelmät, joiden maatalouden bruttotulosta ei mikään tuote yksinään yllä 60 %:in, ts. viljelmää voidaan pitää erikoistumattomana (ks. myös s. 46 -48). Näiden viljelmien maatalouden puhdasta tuloa muihin, erikoistuneisiin tiloihin verrattaessa (taulukko 8F) on huomattava, että erikoistumattomilla tiloilla yksikkökoko on varsin pieni, tosin eräin poikkeuksin (UUD, TP, HÄM). Yksikkökoko pienenee pohjoiseen mentäessä ja sen myötä myös tilaa kohti laskeutu maatalouden puhdas tulo. Koko maan tasolla tämän tyyppisillä tiloilla tulotaso jää varsin alhaiseksi ja tilanne Keski- ja Pohjois-Suomessa on todella huono. Pieni yksikkökoko heijastaa muiden merkittävien tulolähteiden olemassaoloa (sivuansiot, metsätulot, vrt. s. 65 -69).

Taulukko 8 F. Maatalouden puhtaan tulon vertailulukuja¹ erikoistumattomilla tiloilla alueittain 1975-78

Lääni	1975		1976		1977		1978	
	A	B	A	B	A	B	A	B
UUD (17.6 ha) ²	152	72	149	62	144	60	112	44
TP (14.0 ha)	198	98	194	82	195	84	199	74
AHV (9.0 ha)	234	98	243	90	176	71	197	75
HÄM (13.4 ha)	139	76	146	66	140	59	122	44
KYM (10.8 ha)	99	53	95	42	110	45	100	32
MIK (8.0 ha)	44	40	48	34	65	40	55	27
PK (7.0 ha)	46	37	34	24	30	21	48	24
KUD (7.6 ha)	40	32	43	25	51	29	56	25
KS (8.0 ha)	30	32	28	22	36	28	51	29
VAA (9.8 ha)	96	62	108	56	106	54	66	47
OUL (7.3 ha)	45	37	43	28	41	28	49	25
LAP (5.2 ha)	17	29	14	18	12	16	18	19

1 Indeksisarjat A: Maatalouden puhdas tulo ao. alueella verrattuna koko maan keskimääräiseen tasoon.

Indeksisarjat B: Maatalouden puhdas tulo ao. alueella verrattuna saman alueen kaikkien tilojen keskimääräiseen tasoon

2 läänien lyhennykset, kts. taulukko 3, keskim. peltoalat vuodelta 1977

Taulukon 8F indeksisarjojen B mukaan erikoistumattomien viljelmien tulotaso ei ole tasaveroinen ko. alueiden erikoistuneiden viljelmien kanssa lukuunottamatta Turun ja Porin lääniiä ja Ahvenanmaata, joissa myös tilanne on heikentynyt vuodesta 1975. Näillä monipuolisen tuotantorakenteen omaavilla tiloilla vuosittaiset

tulovaihtelut ovat melko pienet, sillä niillä kasvinviljely ja kotieläintuotanto tukevat toisiaan. Tuotantorakenteeltaan tilat edustavat etelä- ja keskiosissa yhdistettyä kasvi- ja kotieläintuotantoa, pohjoisessa lähinnä puhdasta kotieläintuotantoa (kuvio 8F, s. 51).

Erikoistumattomien tilojen tulokysymyksen ratkaiseminen on ongelmallista, mutta samalla tärkeätä, sillä lähes puolet maatiloista voidaan luokitella tähän ryhmään. Vaikka toisaalta voidaan todeta erikoistumisen mahdollisesti tulotasoa edistävä vaikutus, tämäkään ei ratkaise tulo-ongelmaa, sillä samalla lukuisten tilojen yksikkökokoja olisi pystyttävä suurentamaan (vajaa 70 % tiloista oli vuonna 1977 alle 10 peltohehtaarin tiloja).

5.3.3. Tulokehitys tuotantosunnittain eräillä alueilla

Edellä on käsitelty melko seikkaperäisesti maatalouden puhtaan tulon tasopoikkeamia tuotantosunnittain eri alueilla ja todettu varsin suuria eroja näiden välillä. Tarkasteltavana olevalla nelivuotiskaudella maatalouden reaalin tulokehitys makrotasolla nousi vielä vuonna 1976, minkä jälkeen se on alentunut. Taulukossa 9 verrataan tuotantosunnittain eräiden alueiden maatalouden puhtaan tulon reaalikehitystä. Tämän taulukon indeksisarjoja voidaan verrata taulukkoon 7 (s. 47), mikä esittää saman tilatasolla keskimäärin koko maassa, sekä taulukkoon 1, missä on tarkasteltu maataloutta yhtenä kokonaisuutena.

Indeksilukujen perusteella kehitystä arvioitaessa on otettava huomioon lähtötaso vuonna 1975, mikä saattaa olla poikkeuksellinen jollakin alueella tai tuotantosunnassa. Taulukossa lähtötaso on ilmaistu vuoden 1975 osalta markkamääräisenä. Vuotta 1975 voidaan pitää sääsuhteiltaan melko "normaalina" vuotena (vrt. taulukko 2). Taulukon yksiselitteinen tulkinta ei ole helppoa, sillä varsinkin kasvinviljelyn osalta vuosittaiset maatalouden puhtaan tulon vaihtelut ovat niin suuria, ettei edes kehityssuunnan toteaminen ole aina mahdollista. Taulukon vertailulukuja voidaankin käyttää vain arvioluonteisina.

Taulukko 9. Maatalouden puhtaan tulon reaalikehitys¹ tuotantosuunnittain eräillä alueilla 1975-78, 1975=100

Tuotantosuunta/Lääni ²		TP	HÄM	MIK	KUO	VAA	OUL	LAP
Nautakarja	1975 mk/tila	12520	13347	8443	10376	12342	10606	7150
	76 ind.	115	121	133	128	119	121	138
	77 "	118	131	147	131	125	127	126
	78 "	115	130	156	134	127	125	123
Sikatalous	1975 mk/tila	28613	31245	21524	22062	18558	33141	-
	76 ind.	105	99	154	122	90	96	-
	77 "	112	102	137	127	106	-	-
	78 "	103	86	121	139	110	44	-
Siipikarjatalous	1975 mk/tila	15304	7566	6484	-	7006	4373	-
	76 ind.	88	185	108	-	183	42	-
	77 "	69	223	191	-	108	-	-
	78 "	65	201	67	-	87	-	-
Viljanviljely	1975 mk/tila	9754	7977	-	-	4553	6081	-
	76 ind.	134	123	-	-	89	106	-
	77 "	116	147	-	-	106	68	-
	78 "	84	98	-	-	111	168	-
Muu kasvinvilj.	1975 mk/tila	13744	11397	5281	-	10141	856	483
	76 ind.	177	94	181	-	151	131	198
	77 "	108	134	59	-	58	100	199
	78 "	93	173	233	-	81	291	281
Muut tilat	1975 mk/tila	12872	9050	2873	2621	6219	2948	1104
	76 "	89	95	99	97	102	86	77
	77 "	89	91	132	114	99	81	81
	78 "	72	62	89	99	87	77	77

1 Deflaattorina tukkuhintaindeksi

2 läänien lyhennykset, kts. taulukko 3

Nautakarjataloudessa tulotaso ei ole keskimäärin kovin korkea, mutta sen reaalikehitys on ollut nelivuotiskautena keskimäärin melko hyvä, joskin vuosina 1977 ja 1978 varsin vaatimaton (vrt. taulukko 7). Nautakarjatalouden voimistuminen Itä-Suomessa on nostanut keskimääräisiä nautakarjatuloja tällä alueella muita alueita nopeammin. Mikkelin läänissä tulojen varsin nopea reaalikehitys selittyy osin vuoden 1975 muita alhaisemmalla lähtötasolla (huom. myös yksikkökokoerot, esim. taulukko 8A). Toisaalta esimerkiksi Kymen läänissä keskimääräinen nautakarjatulo ko. aikana on noussut noin 40 % (ei ole esitetty taulukossa), mikä osoittaa varsin suotuisaa kehitystä. Voimakkaasti tuetuilla alueilla maan pohjoisissa osissa (OUL, LAP) reaalikehitys on ollut hieman hitaampaa, mutta silti muita tuotantosuuntia nopeampaa ja ennenkaikkea tasaisempaa.

Sikataloustulot ovat muita tuotantosuuruuksia korkeammat, mutta tulojen reaalikehitys on ollut hyvin vaihtelevaa eri alueilla. Sikataloustulot ovat pudonneet vuonna 1978 miltei poikkeuksetta kaikissa osissa maata (vrt. taulukko 8B).

Siipikarjatalouden tulot ovat tilastojen mukaan paitsi reaalisesti supistuneet voimakkaasti, myös vaihdelleet vuositasolla huomattavasti. Siipikarjatuotannon epäedullista kehitystä kuvaa tilanne Turun ja Porin läänissä - tällä perinteisellä siipikarjatalousalueella tulotaso on pudonnut nopeammin kuin millään muulla alueella. Ainoastaan Hämeen läänissä siipikarjatalouden voidaan katsoa elpyneen nelivuotiskautena, joskin lähtötaso on ollut alhainen (vrt. taulukko 8C).

Niin viljanviljelyssä, muussa erikoiskasviviljelyssä kuin erikoistumattomienkin viljelmien osalta tulojen reaalikehitys on ollut vaihtelevaa ja monilla alueilla varsin epäedullista. Parhailla vilja-alueilla kehitys on ollut heikointa, sen sijaan rehuvilja-alueilla on päästy eräinä vuosina hyviinkin tuloksiin. Erikoistumattomien tilojen osalta myönteistä kehitystä on ollut maan keski- ja itäosissa, tosin tilaa kohti tulot ovat varsin alhaiset (vrt. taulukot 8D-F).

5.3.4. Nautakarjatilojen tulot eri alueilla 10 - 20 hehtaarin tiloilla

Maatilatalouden yritys- ja tulotilastosta saadaan myös tilasuuruusluokittaiset tulokset eri alueilta nautakarjataloudessa. Koska nautakarjatalous on tärkein yksittäinen tuotantosuunta, lienee paikallaan tarkastella lähemmin alueellista tulokehitystä ja tulonjakoa. Jotta numeroaineisto ei tulisi liian laajaksi, on seuraavassa käsitelty ainoastaan 10 - 20 hehtaarin tiloja (taulukko 10).

Nautakarjatilojen puhdas tulo 10 - 20 ha tilasuuruusluokassa on melko homogeeninen eri alueilla. On kuitenkin otettava huomioon, että 10 - 20 ha ei ole suinkaan keskimääräinen tilakoko kaikilla alueilla, vaan sitä pienempi maan itä- ja pohjoisosissa. Toisaalta

Taulukko 10. Maatalouden puhtaan tulon vertailulukuja¹ 10 - 20 ha
nautakarjatiljoilla alueittain 1975-78

Lääni	1975	1976	1977	1978
KM	15344 mk=100	20558 mk=100	22585 mk=100	24170 mk=100
UUD	121	115	107	102
TP	105	107	103	100
AHV	167	179	164	147
HÄM	110	102	111	111
KYM	118	118	122	127
MIK	84	96	101	104
PK	91	91	94	98
KUO	88	96	92	95
KS	81	86	85	90
VAA	99	101	99	95
OUL	98	92	89	92
LAP	81	84	87	73

¹ Poikkeamat vuosittain koko maan vastaavasta keskim. arvosta

myös 10 - 20 hehtaarin vaihteluväli on melko laaja yksittäisten tilojen osalta, vaikka tilastoitujen viljelmien keskimääräinen peltoala vaihteleeekin eri alueilla 12 - 15 hehtaarin välillä.

Uudenmaan läänin nautakarjatiljoilla keskimääräinen puhdas tulo on ollut maan keskitasoa lähes 20 % korkeampi vuonna 1975, mutta on sen jälkeen alentunut nopeasti. Ahvenanmaalla nautakarjatuloja kohottavat muita alueita enemmän tulot kasvinviljelystä (sokerijuurikas), joten alueen vertailukelpoisuus kärsii.

Voimistuvia nautakarjayksiköitä on selvimmin havaittavissa Kymen, Mikkelin ja Pohjois-Karjalan läänissä, joilla alueilla aluetuki myös alkaa vaikuttaa tehokkaammin. Nautakarjatulot jäävät tilaa kohti alhaisimmiksi tässä tilasuuruusluokassa Keski-Suomen läänissä, mikä on melko yllättävää. Syynä tähän ei liene niinkään tuotannon tehottomuus, vaan muita vertaisalueita vähäisempi aluetuki. Juuri aluetuen ansiosta nautakarjatulot ovat aivan pohjoisimmilla alueilla vain runsaat 10 % koko maan keskitasoa alempana. Kuten taulukossa 8A on esitetty, tilanne ei ole näin hyvä keskimäärin nautakarjataloudessa pohjoisten alueiden pienen yksikkökoon johdosta.

Jos kunkin alueen nautakarjatuloja 10 - 20 hehtaarin tiloilla verrataan saman alueen kaikkien 10 - 20 hehtaarin tilojen saamaan keskimääräiseen tuloon, huomataan, että maidon tuotanto pystyy tarjoamaan muita paremmat tulot. Vertailu ei kuitenkaan ole kovin mielekäs, koska eri tuotantosuuntien optimaalinen yksikkökoko on vaihteleva eikä se ole myöskään peltopinta-alaan sidottu. Myös työ- ja pääomapanokset vaihtelevat hyvin paljon tuloihin verrattuna eri tuotantosuunnissa.

6. Maatalouden ulkopuolisista tuloista

Maatalouden puhdas tulo edustaa likimain sitä maatalouden tulo-osaa, mihin maatalouspoliittisella päätöksenteolla pyritään vaikuttamaan. Maatalouden hinta- ja tukipolitiikka vaikuttaa maatalouden puhtaan tulon muodostukseen alueittain eri tavoin. Viljelmillä voi olla myös maatalouden ulkopuolisia tai metsätaloudesta saatuja tuloja, mitkä vaikuttavat monilla alueilla ratkaisevasti lopulliseen tulomuodostukseen. Maatalouspolittiset toimenpiteet voivat välillisesti vaikuttaa siihen, hankkiiko viljelijä sivuansioita vai ei - jos tulot maataloudesta ovat hyvät, vähenevät sivuansiot ja päinvastoin. Maatalouteen liittyvä metsätalous on varsin voimakasta maan keski- ja itäosissa, mikä paitsi tasaa tilojen kokonaistuloja eri alueilla, aiheuttaa myös jonkin verran harhaisuutta maatalouden puhtaaseen tuloon. Jos esimerkiksi metsätaloustuloilla hankitaan maatalouskoneita, tämä suurentaa tilastoituja maatalouden menoja ja näin ollen maatalouden puhdastulo näennäisesti pienenee. Tällaiset maatalouden sisäiset rahavirrat lienevät käytännössä melko yleisiä.

6.1. Metsätaloustulot

Taulukkoon 11 on koottu tuotantosuunnittain ja alueittain vuodelta 1978 suhdelukuja, jotka ilmaisevat maatalouden puhtaan tulon (suluissa) sekä metsätalouden "puhtaan tulon"¹ suhteutettuna koko maan keskimääriisiin arvoihin (vrt. myös taulukot 8A - F). On syytä korostaa, että kysymyksessä eivät ole todelliset metsän myyntitulot, vaan laskennallinen, maatalon metsäpinta-alaa vastaava metsän tuottoarvio. Tarkoituksena on lähinnä kartoittaa eri alueiden suhteellista metsätaloudspotentiaalia, mikä melko ratkaisevasti vaikuttanee lopulliseen maatalouden tulonmuodotukseen. Vuosittaiset metsän myyntitulot voivat sen sijaan vaihdella hyvinkin paljon, eikä ole ehkä mielekäästä esittää tässä yhteydessä maatalouden puhtaasta tuloa, jossa toteutunut maatalouden puhdas tulo on yhdistetty metsätalouden laskennalliseen tuottoarvioon, mikä ei kuitenkaan ilmaise realisoituneita tuloja.

Taulukko 11. Maatalouden¹ ja metsätalouden puhtaan tulon² vertailulukuja tuotantosuunnittain ja alueittain 1978

Lääni	Nautakarja	Siat	Siipikarja	Viljanvilj.	Muu kasvinv.	Muut tilat
KM ²	4702 mk	3614 mk	2580 mk	3491 mk	2692 mk	5822 mk
UUD	131 (136)	206 (106)	96 (104)	158 (101)	142 (117)	142 (97)
TP	74 (97)	68 (118)	93 (107)	92 (118)	96 (130)	74 (103)
AHV	71 (127)	112 (22)	81 (107)	48 (41)	113 (138)	62 (112)
HÄM	127 (118)	161 (107)	49 (164)	141 (112)	423 (201)	153 (155)
KYM	152 (135)	138 (95)	348 (119)	171 (93)	91 (64)	159 (43)
MIK	182 (89)	246 (104)	219 (47)	105 (22)	172 (126)	221 (132)
PK	112 (89)	130 (87)	116 (32)	104 (182)	5 (78)	95 (83)
KUO	120 (94)	269 (122)	- (-)	174 (40)	37 (15)	121 (14)
KS	148 (82)	320 (55)	434 (15)	216 (54)	32 (27)	170 (33)
VAA	52 (106)	51 (81)	52 (66)	46 (72)	34 (84)	35 (72)
OUL	53 (90)	25 (58)	- (165)	34 (146)	37 (25)	38 (28)
LAP	54 (60)	- (-)	- (-)	- (-)	25 (14)	70 (31)

¹ maatalouden puhdas tulo suluissa (kts. taulukot 8A-F)

² käsite määritetty sivun alaviitassa, koko maan keskim. arvo vuosittain = 100

¹ Metsätalouden "puhdas tulo" = metsätalouden laskennallinen tuotto + puun hankintamyynnissä tehdyn työn arvo - metsänhoitomaksu - metsäteiden rakentamisen poisto - 1/4 maatalouden vieraan pääoman koroista.

Laskennalliset metsätulot vaihtelevat huomattavasti alueittain samankin tuotantosuunnan sisällä. Nautakarjataloudessa metsätalous on varsin voimakasta nimenomaan Kymen, Mikkelin ja Keski-Suomen alueella, kun taas pienin metsätalouspotentiaali on Pohjois-Suomessa sekä myös Lounais-Suomessa ja Ahvenanmaalla. Erikoistuneilla sikaviljelmillä metsätalousresurssit vaihtelevat nautakarjataloja enemmän. Näyttää siltä, että juuri näillä alueilla, joilla sikatalousviljelmien velat ovat korkeimmillaan toisaalta myös metsätalouspotentiaali on varsin hyvä. Näin ollen voidaan otaksua, että ko. alueiden sikatalousinvestointien vaatimien velkapääomien eräänlaisena takuuna ovat olleet monissa tapauksissa huomattavat metsätalousvarat. Perinteisillä sikatalouteen erikoistuneilla alueilla, Varsinais-Suomessa ja Vaasan läänissä metsätaloudella on vähäinen merkitys muihin alueisiin verrattuna.

Siipikarjataloudessa metsätalousresurssit ovat huomattavat Kymen, Mikkelin ja Keski-Suomen läänissä, mikä nostaa luonnollisesti kahden viimemainitun läänin keskimäärin hyvin alhaisia siipikarjatuloja. Jos tarkastellaan maatilataloutta kokonaisuutena, viime vuosina heikentyneitä tuloja on nähtävästi monilla alueilla jouduttu tukemaan metsätaloustuloilla.

Viljan ja muiden kasvien viljelyyn erikoistuneiden viljelmien metsätalousvarat poikkeavat melko paljon alueellisesti toisistaan. Viljatiljoilla heikoimmat metsätaloustulot ovat paitsi Pohjois-Suomessa, myös yllättäen Mikkelin läänissä. Sen sijaan muihin kasveihin erikoistuneilla tiloilla metsätulot ovat suhteellisesti hyvät maan eteläosissa ja heikot muualla maassa, mikä johtunee Keski- Itä- ja Pohjois-Suomen tähän tilaryhmään kuuluvien viljelmien pienestä koosta niin pelto- kuin metsäpinta-alallakin mitattuna.

Erikoistumattomat, peltoalaltaan pienet yksiköt joutuvat ilmeisesti myös tukeutumaan metsätuloihin, joiden alueellisesta merkityksestä voidaan tehdä päätelmiä taulukon 11 perusteella. Myös eteläosissa metsätaloustulot ovat verraten korkeat, samoin Keski- ja Itä-Suomessa, mutta tulot supistuvat voimakkaasti pohjoiseen

mentäessä. Tulotasollisesti erikoistumattomat viljelmät ovat erikoistuneita yksiköitä alempana ja erityisen heikko tilanne on Pohjois-Karjalan, Vaasan, Oulun ja Lapin läänissä. Vaikka metsätalous on monilla alueilla varsin ilmeinen ja todellinen maatalouden tuki, ei sekään pysty nostamaan tuloja riittävästi.

Lopuksi esitetään vielä metsätalouden tuotantosuunnittainen potentiaali koko maan tasolla vuodelta 1978 oheisessa laskelemassa (KM kaikki tilat keskim. = 100).

	Maatalouden puhdas tulo (13 941 mk = 100)	Metsätalouden puhdas tulo (5 415 mk = 100)
Nautakarjatalous	137	95
Sikatalous	233	73
Siipikarjatalous	86	52
Viljanviljely	65	71
Muu kasvinviljely	91	55
Muut tilat	43	118

Metsätalous on siis merkityksellisin erikoistumattomille viljelmille, joilla on pieni keskimääräinen tilakoko ja varsin alhaiset maataloustulot. Myös nautakarjalouteen liittyvät hyvät metsätalousresurssit, onhan maidontuotanto keskittynyt pääosin voimakkailla metsätalousalueilla.

Alhaisimmat metsätalousvarat näyttävät olevan siipikarjalouteen ja kasvintuotantoon erikoistuneilla tiloilla.

6.2. Sivuansiotulot

Toinen merkittävä maatalouden ulkopuolinen tulolähde on sivuansiotulot, joiden suuruus vaihtelee tilakoon, tuotantosuunnan sekä alueen mukaan. Sivuansiotulot olivat vuonna 1978 keskimäärin tilaa kohti hieman alle 10 000 mk vaihdellen eri alueilla siten, että Uudenmaan, Lapin ja Vaasan läänissä sivuansiotulot (= palkkatulot, eläketulot yms.) olivat korkeimmat. HYVÖSEN (1980) selvityksen mukaan joka kolmennella maatilalla sivuansiotulot olivat vuonna 1978 maatilatalouden tuloja suuremmat.

Maatilatalouden ulkopuolisista tuloista riippuvaisia tiloja oli selvityksen mukaan eniten Lapin läänissä (54 % kaikista tiloista). Sivuansiotulojen osuus kokonaistuloista yleensä kasvaa alueilla, joilla maatalouden ulkopuolisia töitä on helposti saatavilla (esim. Uusimaa), maatalouden yrityskoko on pieni ja tuottamaton (Lappi) ja jos tilan tuotanto ei työllistä viljelijää täysin (kananmunantuotanto Varsinais-Suomessa, perunanviljely Etelä-Pohjanmaalla). Sivuansiotulot muuttavat ratkaisevasti eri alueiden ja eri tuotantosuuntien lopullista tulonmuodostusta, mutta koska sivuansiotuloihin ei suoraan vaikuteta maatalouspoliittisin toimenpitein, tarkastelua ei jatketa tässä yhteydessä.

7. Maataloustuloratkaisujen tulovaikutukset vuosina 1979 ja 1980

Maatilatalouden yritys- ja tulotilasto vuodelta 1978 valmistuu lopullisesti vasta vuoden 1981 alussa. Viive on siten kaksi vuotta, mikä vaikeuttaa maatalouden hinta- ja tukipoliittisen päätöksenteon vaikutusten seurantaa. Tämä on kuitenkin yksi keskeisimmistä ongelmakohtista, sillä vaikka maataloutta kokonaisuutena koskevat tunnusluvut ovatkin käytettävissä, ne eivät kuitenkaan välttämättä kuvaa tapahtunutta kehitystä tilatasolla riittävän oikeudenmukaisesti. Tämän ongelman osittaiseen poistamiseen on tähdännyt maa- ja metsätalousministeriön erityisprojekti, jonka puitteissa Maatalouden taloudellisella tutkimuslaitoksella kehitettiin ns. maatalouspoliittinen seurantamalli, jonka avulla on mahdollista kartoittaa maataloustuloratkaisujen tulovaikutuksia eri alueilla tilasuuruusluokittain. Seurantamallilla voidaan tehdä sekä ex post että ex ante -tarkastelua. Järjestelmän painoina on käytetty vuoden 1975 tuotos- ja panosmääriä, jotka eivät luonnollisesti vastaa täsmälleen minkään muun vuoden todellista tuotantorakennetta, mutta tämä ei kuitenkaan ratkaisevasti heikennä mallin käyttökelpoisuutta. Malliin olisi myös mahdollista muuttaa uudet painot, joskin esimerkiksi käytettävissä olevat vuoden 1978 tuotosten poikkeuksellisten sääsuhteiden vuoksi eivät ole sopivat järjestelmän painorakenteeksi.

Tässä selvityksessä esitetään lyhyesti ko. mallin antamat tulokset kahdelta ajanjaksolta, jotka vastaavat vuosien 1979 ja 1980 syksyn hintaratkaisuissa sovittua hinta- ja tukitasoa. Näin vuosille 1979 ja 1980 saatavia maatalouden puhtaan tulon lukuarvoja ei voida kuitenkaan verrata suoraan toteutuneisiin arvoihin vuosilta 1975 - 78, sillä jälkimmäiseen sisältyvät hintamuutosten lisäksi myös tuotosten vaikutukset. Seurantamallissa on tehty myös eräitä muita laskentateknisiä muutoksia. Siksi mallin antamia tuloksia on syytä tarkastella yksityiskohtaisesti erillään toteutuneista, maatilatalouden yritys- ja tulotilaston antamista lukuarvoista.

7.1. Hintaratkaisujen vaikutus suhteelliseen tulotasoon alueittain.

Taulukossa 12 on esitetty mallin tulostamat maatalouden puhtaan tulo suhdeluvut alueittain kolmessa eri tilasuuruusluokassa vuosilta 1979 ja 1980. Vertailupohjana on käytetty koko maan keskimääräistä lukua ko. suuruusluokassa. Tässä yhteydessä ei ole pyritty vertaamaan eri suuruusluokkia toisiinsa, koska jo aiemmin on todettu varsin huomattavat tuloerot näinkin harvalla luokkajaotuksella. Toisaalta tilasuuruusluokittaisessa vertailussa on haittana se, että samaan luokkaan kuuluu sekä varsin huonoja että hyviä tuloja omaavia viljelmää, jolloin keskiarvotasolla todelliset tuloerot katoavat. Olennaista on myös muistaa, että keskimääräinen peltoala vaihtelee alueittain huomattavasti, esimerkiksi 10 - 20 ha viljelmää on suhteellisesti varsin vähän maan itä- ja pohjoisosissa.

Taulukko 12. Laskennallisen maatalouden puhtaan tulo vertailulukuja¹ alueittain 1979 ja 1980.

Tilasuuruus- luokka	UUD	TP	AHV	HAM	KYM	Lääni		KUU	KS	VAA	OUL	LAP
						MIK	PK					
1979												
5 - 9.9 ha	100	106	159	101	107	102	109	114	90	86	106	76
10 - 19.9 ha	100	109	170	96	113	93	104	92	78	95	104	97
20 - 29.9 ha	119	96	149	113	124	62	79	76	78	89	122	87
1980												
5 - 9.9 ha	104	111	165	102	105	101	104	115	90	86	104	74
10 - 19.9 ha	104	112	177	96	113	93	101	92	79	94	102	94
20 - 29.9 ha	123	103	164	111	119	65	73	73	47	85	111	82

¹ Koko maan keskim. arvo ko. tilasuuruusluokassa = 100, vertailulukujen pohjana vuoden 1975 panos- ja tuotosmäärät sekä hintaratkaisuisissa 1979 ja 1980 vahvistetut hinnat.

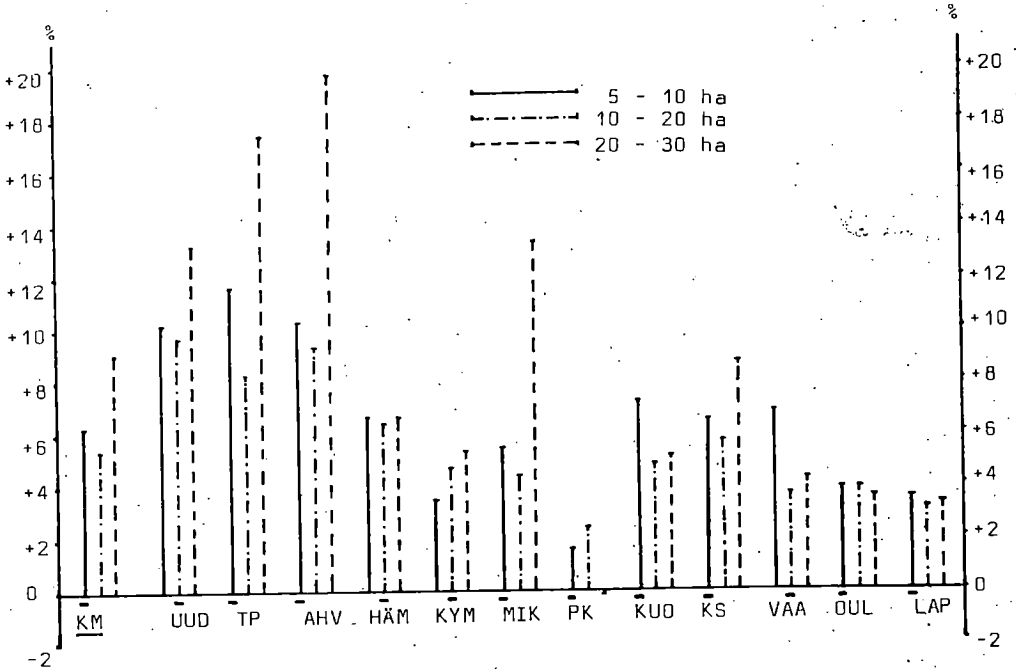
Vuoden 1979 hintatasossa maatalouden puhdas tulo oli viljelmää kohti laskettuna korkeimmillaan Ahvenanmaalla sekä Kymen ja Hämeen läänissä. Viljanviljelyalueilla tulot jäävät melko alhaisiksi, mistä voidaan päätellä hintaratkaisun suosineen kotieläintuotantoa. Tulot maataloudesta ovat verraten tasaiset, joskaan tilanne lähemmin tarkasteltuna ei ole näin hyvä, sillä itä- ja pohjoisosissa merkittävä osa tiloista kuuluu 5 - 10 ha viljelmiin, kun taas varsinkin eteläosissa maata suuret viljelmät ovat yleisiä.

Yhteisenä piirteenä alueellisessa tulonmuodostuksessa on se, että suhteellinen tulotaso eri alueilla on melko tasavertainen 5 - 10 ha viljelmillä, mutta tätä suuremmilla tiloilla suhteellinen tulotaso putoaa nopeasti pohjoiseen mentäessä Oulun lääniä lukuunottamatta, missä on varsin intensiivistä kasvintuotantoa. Kyseisen tulojen alentuminen kuvastaa selvästi maan eteläosien edullisuutta viljanviljelyssä, sillä suuret tilat ovat usein juuri erikoistuneita viljatiloja.

Vuoden 1980 hintaratkaisut muuttivat alueellista tulonjakoa siten, että maan etelä- ja lounaisosissa tilaa kohti lasketut tulot nousivat koko maan keskimääräisiin tuloihin verrattuna ja muualla tulot suhteellisesti laskivat lukuunottamatta Keski-Suomen ja Vaasan lääniä. Suhteelliset tulomuutokset eivät mallin mukaan ole kovin merkittäviä, mutta periaatteessa alueellisia tuloeroja suurentavina kielteisiä. On kuitenkin huomattava, että on kysymys oikeastaan vain yhden hintaratkaisun vaikutuksista, joissa näkyy selvästi tendenssi maan viljatalouden tasapainottamiseksi. Tämän tilanteen ymmärtää varsin hyvin tarkasteltaessa aikaisemmin esitettyä tulotilannetta viljatilojen osalta vuosilta 1975 - 78.

Kuviossa 4 on esitetty vuoden 1980 hintaratkaisun aiheuttama muutos nimelliseen maatalouden puhtaaseen tuloon kolmen eri tilasuuruusluokan osalta. Hintamuutoksilla on ollut suurin vaikutus maan etelä- ja lounaisosissa sekä myös Kuopion ja Vaasan läänin alueella. Hintaratkaisu oli kasvituotteita suosiva ja näin ollen sen vaikutus on myös merkittävin vilja-alueilla ja tavoitteena lieneekin ollut viljatilojen tulotason elvyttäminen usean vuoden kestäneeltä alhaiselta tasolta. Tuloerojen kehityksen kannalta on mielenkiintoista todeta, että 5 - 10 ha tilojen tulot kohosivat 10 - 20 ha tilojen tuloja enemmän lähes kaikilla alueilla. Tätä suuremmilla tiloilla eteläosissa maata tulot kehittyivät

Kuvio 4. Vuoden 1980 hintaratkaisun vaikutus maatalouden puhtaaseen tuloon tilasuuruusluokittain ja alueittain. (nimellinen muutos vuoden 1979 tasosta)

nopeimmin, millä on luonnollisesti tuloeroja lisäävä, mutta ehkä tällä kertaa tulopoliittisesti oikeutettu vaikutus.

Hintaratkaisujen vaikutusta tulotason ja tuloerojen kehitykseen ei voida tarkastella pelkästään samaa tilasuuruusluokkaa tarkastelemalla eri alueilla, koska keskimääräiset peltopinta-alat vaihtelevat melko paljon alueittain. Kuviossa 4 onkin kunkin alueen osalta alleviivattu se tilasuuruusluokka, joka esitetyistä luokista on alueella yleisin (tilanne vuoden 1977 lopulla). On tosin myös muistettava, että maan eteläosissa 20 - 30 peltotehtaan tilat ovat suhteellisesti muita alueita yleisempiä.

7.2. Vuoden 1980 hintaratkaisun vaikutus tulokehitykseen alueittain

Hintapoliittisen seurantamallin tulostusten pohjalta tarkastellaan edelleen alueittaista tulojen nimellistä kehitystä jakamalla

maatalouden bruttotulot seuraaviin alaryhmiin: kasvinviljelytulot; kotieläintulot, muut tulot sekä avustukset. Viimemainittuun ryhmään on sisällytetty pinta-alalisät ja lehmänpitopalkkiot; muu tuki sisältyy mallissa käytettyihin tuotteiden tavoitehintoihin. Taulukossa 13 on esitetty paitsi maatalouden nimellinen bruttotulojen muutos, myös laskelmat kunkin tuloryhmän vaikutuksesta kehitykseen. Prosenttimuutokset on saatu painottamalla eri tuloryhmien hintakehitys tuloryhmien suhteellisilla osuuksilla bruttotuloista vuonna 1979. Laskelmat on tehty vain 10 - 20 hehtaarin tiloille.

Bruttotulojen kehitys alueittain on verrattain tasaista, poikkeamat maan keskimääräisestä noususta ovat pienet. Nopeinta kehitys on ollut eteläosissa, hitainta Pohjois-Karjalassa. Jos tuotantosuunnittainen tarkastelu olisi mahdollista, kehityserot olisivat epäilemättä suuremmat. Vaikka kasvinviljelytulojen hintakehitys on ollut runsaat 20 % (Pohjois-Suomi 16 - 18 %) ja kotieläintulojen 13 - 14 %, aiheutuu koko maan keskimäärin 15 %:n tulojen noususta vain noin 16 % kasvinviljelytulojen kehityksestä ja noin 73 % kotieläintulojen noususta. Loput noin 11 % tulokehityksestä on muiden tulojen ja avustusten kohoamisen mukanaan tuomaa.

Taulukko 13. Vuoden 1980 hintaratkaisujen nimellinen vaikutus maatalouden tulo muodostukseen alueittain 10-20 ha tiloilla, + %

Lääni	Maatalouden bruttotulot yht., josta	kotieläint.	kasvinvilj.t.	muut tulot	avustukset ¹
KM	14.9	10.9	2.4	0.9	0.7
UUD	16.2	9.7	4.9	1.1	0.5
TP	15.7	9.3	4.8	1.0	0.6
AHV	16.4	8.0	6.9	1.3	0.2
HÄM	15.2	10.6	3.3	0.8	0.5
KYM	15.0	11.8	1.9	0.7	0.6
MIK	14.6	12.1	0.9	1.0	0.6
PK	14.1	11.4	0.6	1.4	0.7
KUO	14.5	12.4	0.5	0.9	0.7
KS	15.0	12.4	0.7	1.1	0.8
VAA	14.4	11.4	1.6	0.7	0.7
OUL	14.4	11.5	1.0	0.9	1.0
LAP	14.2	11.8	0.2	0.8	1.4

¹ Sis. vain pinta-alalisät ja lehmänpitopalkkion.

Alueittain tarkasteltuna tilanne on kuitenkin paljon edellisestä poikkeava. Kaikilla alueilla kotieläintuotteiden hintojen nousu on merkinnyt suurinta tulolisäosuutta, mutta kotieläintuotteilla on luonnollisesti suurin merkitys tulokehityksessä maan itä- ja pohjoisosissa, kun taas etelä- ja lounaisosissa kasvit tuotteiden hintojen nousu on vastannut lähes kolmannesta tulokehityksestä (Ahvenanmaalla runsaat 40 %). Vaikka onkin kysymys pelkästään yhden hintaratkaisun vaikutuksista, voidaan todeta, että kokonaisuutena kotieläintuotteiden hintojen tarkistus on merkittävä viiljelijöiden tulonmuodostuksen kannalta. Tämä johtuu siitä, että täysin erikoistuneita viljan- ja kasvinviljelytiloja on kuitenkin verraten vähän maatilojen lukumäärästä. On vielä huomattava, että syksyn 1980 hintaratkaisua on pidettävä nimenomaan kasvit tuotantoa suosivana. Olennainen merkitys kasvintuotannolla tulokehityksessä on ollut eteläisten alueiden lisäksi vielä Hämeen, Kymen ja Vaasan läänissä.

Pinta-alalisien ja lehmänpitopalkkioiden merkitys tulokehityksessä on luonnollisesti suurin Pohjois-Suomessa ja pienin Ahvenanmaalla. Koska Pohjois-Suomessa ko. avustukset muodostavat noin 10 % bruttotuloista, aiheutuu tästä myös tulokehitykseen huomattava vaikutus. Tässä yhteydessä ei ole pyritty selvittämään tuottajahintoihin sidottujen erilaisten tukimuotojen osuutta bruttotuloista eikä myöskään niiden merkitystä tulokehityksessä. Ottaen huomioon, että suurin osa tulosta on sidottu maitoon ja yleensä kotieläintuotantoon, voitaisiin tuen alueellisesta merkityksestä tulokehityksessä tehdä päätelmiä mm. taulukon 13 perusteella.

8. Lopuksi

Tässä selvityksessä on kuvattu lähinnä maatalouden tulotasoa ja sen kehitystä tilasuuruusluokittain ja tuotantosuunnittain koko maan tasolla sekä alueellisesti. Lähtökohtana on ollut tarkastella sitä tuloa, johon maatalouden hintaratkaisuilla välittömästi vaikutetaan. Tuloja kuvaavaksi tunnusluvuksi on valittu maatalouden yritys- ja tulotilastoissa laskettu ns. maatalouden puhdas tulo. Tästä tulosta on edelleen vähennetty 3/4 maatalouden vieraan pääoman koroista, jotta päästäisiin tuloon, joka jää katteeksi viljelijäperheen omalle työlle ja omalle pääomalle. Tarkasteluperiodina ovat vuodet 1975 - 78. Lisäksi on määritetty maatalouden tulotaso vuosien 1979 ja 1980 hinta- ja kustannustasossa vuoden 1975 määrin käyttäen hyväksi Maatalouden taloudellisen tutkimuslaitoksen ns. maatalouspoliittista seurantamallia.

Selvityksessä on tuotu esille melko paljon numeroaineistoa, jonka perinpohjaiseen tulkintaan ei ole ollut tässä yhteydessä mahdollisuutta. Eri tarkastelutavat tuovat esille myös ristiriitaisuuksia, jotka on syytä ottaa huomioon, jotta tulotasosta tai -kehityksestä ei tehtäisi vääriä johtopäätöksiä. Selvityksessä käytetyt vuodet 1975 - 78 eivät myöskään osoita mitään normaalia tulokehitystä johtuen sään epäedullisesta vaikutuksesta tuotomääriin nimenomaan vuosina 1977 ja 1978. Tämä on aiheuttanut "luonnollista" maatalouden sisäisten tuloerojen tasaamista.

Käytetyn aineiston perusteella on vaikea ehdottomasti todeta, ovatko tuloerot suurentuneet vaiko supistuneet. Suhteellinen tulokehitys on vaihdellut alueittain pääpiirteittäin seuraavasti: Etelä- ja Lounais-Suomessa tulot tilaa kohti ovat supistuneet, Keski- ja Itä-Suomessa sekä Pohjanmaalla kohonneet, mutta Oulun ja Lapin läänin alueella pysyneet likimain ennallaan (taulukko 3). Tilasuuruusluokittain näyttää siltä, että alle 10 hehtaarin tiloilla tulot ovat 10 - 20 hehtaarin tiloihin verrattuna pysyneet suhteellisesti lähes ennallaan, mutta vastaavasti suurempien tilojen tulot ovat vuotta 1978 lukuunottamatta kehittyneet nopeammin (taulukot 4 - 5).

Tuotantosuunnittainen tarkastelu tuo esille lisäinformaatiota tulokehityksestä. Erikoistuneilla nautakarja- ja sikatiloilla tulot ovat suhteellisesti parantuneet maan kaikkien tilojen keskimääräisiin tuloihin verrattuna. Muissa tuotantosuunnissa suhteellinen tulotaso on joko heikentynyt tai vaihdellut varsin paljon vuodesta toiseen. Tulojen reaalikehitys on ollut myönteisin ja tasaisin nautakarjataloudessa. Kasvinviljelyssä (viljat ja erikoiskasvit) vuosittainen vaihtelu on ollut huomattava. Pienillä, erikoistumattomilla tiloilla tulotaso on alhaisin ja tulokehitys on ollut negatiivista (taulukot 6 ja 7).

Nautakarjatuloja alueittain tarkasteltuna tulot tilaa kohti ovat suurimmat eteläosissa maata ja Pohjanmaalla, mutta näiden alueiden suhteelliset tulot ovat supistuneet, kun taas Itä- ja Keski-Suomen nautakarjatulot ovat vastaavasti suurentuneet. Nautakarjatulot muodostavat tärkeimmän tulolähteen kaikkien läänien osalta (taulukot 8A ja 10).

Sikatalousviljelmät ovat yksikkökooltaan verraten suuria ja suhteelliset tulot parhaimmat maan etelä- ja lounaisosissa, Hämeessä sekä myös Mikkelin ja Kuopion läänissä. Sikatalouden tulot ovat verraten vaihtelevat vuosittain samoin kuin siipikarjataloudessa. Kanamunantuotantoon perinteisesti erikoistuneen Varsinais-Suomen siipikarjatulot ovat suhteellisesti alentuneet, kun taas Hämeessä on huomattavissa voimistumista. Parhailta viljanviljelyalueilla tulot erikoistuneilla viljaitiloilla ovat suhteellisesti supistuneet voimakkaasti, mikä johtuu paitsi alhaisista sadoista, myös hintapolitiikasta, sillä viljaitilojen tulot ovat kaikilla alueilla kaikkien tilojen keskimääräisiä tuloja alemmat; näin myös hyvinä satovuosina 1975 ja 1976. Erikoiskasveja (sokerijuurikas, peruna ym.) viljelevillä tiloilla tulot ovat suhteellisesti melko hyvät Varsinais-Suomessa, Ahvenanmaalla, Hämeessä sekä Pohjanmaalla. Vuosittaiset vaihtelut ovat huomattavia. Erikoistumattomilla tiloilla tulot ovat muihin tiloihin verrattuna heikot, mihin on useimmiten syynä pieni yksikkökoko (taulukot 8B-F ja 9).

Sivuansiotuloilla ja metsätuloilla on huomattava ja alueittain vaihteleva merkitys viljelijäväestön tulomuodostukseen (kappale 6, taulukko 11).

Vuosien 1979 ja 1980 maatalouden hintaratkaisujen tavoitteena on ollut korjata sitä tilannetta, johon epäedulliset sääolosuhteet vuosina 1977 ja 1978 johtivat. Tämä on havaittavissa myös tarkasteltaessa pelkkien hintojen ja avustusten vaikutusta alueittaiseen tulomuodostukseen. Maan eteläosissa tulot ovat kasvaneet suhteellisesti nopeimmin ja edelleen, suuret yksikkökoot ovat hyötäneet ratkaisusta eniten. Eräillä alueilla tulot ovat kasvaneet nimellisesti varsin vähän (taulukko 12 ja kuvio 5).

Vaikka kasvinviljelytulot ovat nouseeet muita tuloja nopeammin, tämä ei merkitse sitä, että näillä tuloilla olisi ollut ratkaiseva vaikutus viljelmien tulomuodostukseen. Keskimäärin noin 15 % bruttotulojen nimellisestä kasvusta (10 - 20 ha tilat) noin lähes 3/4 johtui nimenomaan kotieläintulojen noususta. Alueelliset erot bruttotulojen muodostumisessa ovat melko suuret (taulukko 13).

Maatalouden tulotaso ja tulonjako on varsin moni-ilmeinen ongelma-alue, jota tämä selvitys ei yksin pysty ratkaisemaan. Oleellista lienee, että ongelmaa on tarkasteltava useasta eri näkökulmasta objektiivisen tiedon saamiseksi.

KIRJALLISUUS

- ANON. 1977 - 81. Maatilatalouden yritys- ja tulotilastot vuosilta 1973 - 78. SVT 39: 1 - 4, 6 - 7. Tilastokeskus. Helsinki.
- ANON. 1979. Tulonjakotilasto 1977. Tilastotiedotus TU 1979:1. Tilastokeskus. Helsinki.
- ANON. 1976. Komiteanmietintö 1975: 124 (II). Maataloustuotteiden tuotantokustannuksia ja viljelijäväestön tulotason kehitystä selvittelevän toimikunnan mietintö. Osa II, 61 s. Helsinki.
- ANON. 1980. Pinta-alajärjestelmästä. Maatilahallituksen suunnittelutoimisto. 20 s. Helsinki.
- AALTONEN, S. 1978. Maataloustuotteiden tuotantokustannusten seuranta. Moniste 92 s. + liitteet. Helsinki.
- HANHILAHTI, H. 1980. Maataloustuotteiden aluetuki ja viljelijöiden tulot maan eri osissa. MTTL:n tiedonantoja no 71. 58 s. + liitteet. Helsinki.
- HANHILAHTI, H. 1981. Aluetuen merkitys maidontuottajille. Karjalainen 1: 12 - 13. Helsinki.
- HASSINEN, S. 1980. Maatalouden tuotantorakenteen kehitys. MTTL:n tiedonantoja no 66. Helsinki.
- HYVÖNEN, K. 1980. Joka kolmannella tilalla: Sivuansiot maatalouden tuloja suuremmat. Osuustoimintalehti 5: 216 - 219.
- IHAMUOTILA, R. 1968. Viljelijöiden työtulojen taso kirjanpito-tiloilla 1956 - 1965. MTTL:n julkaisuja no 10. 135 s. + liitteet. Helsinki.
- NEVALA, M. 1978. Maataloustuotteiden myyntitulojen jakaumat. MTTL:n julkaisuja no 37: 139 - 153. Helsinki.
- SAULI, L. 1962. Yrittäjän työtulo Etelä-Suomen 10 - 25 ha:n kirjanpito-tiloilla viljelmällä tilivuonna 1958/59. Maat. komitean miet. liitteet, s. 95 - 99. Helsinki.
- SNEESSENS, J.F. 1979. Dynamics of farm income dispersion in the Belgian Loamy region. Eur.Rev.Ag.Ec. 6 - 2: 191 - 208.
- SNEESSENS, J.F. 1980. Dynamics of farm income dispersion: reply. Eur.Rev.Ag.Ec. 7 - 1: 83 - 88.
- WITZKE von, H. 1979. Prices, common agricultural price policy and personal distribution of income in West German agriculture. Eur.Rev.Ag.Ec. 6 - 1: 61 - 80.
- WITZKE von, H. 1980. Dynamics of farm income dispersion : A comment. Eur.Rev.Ag.Ec. 7 - 1: 79 - 82.

Liitetaulukko 1.. Maatalouden puhdas tulo¹ tuotantosuunnittain ja keskimäärin eri alueilla 1975-78. (mk/tila)

Tuotantosuunta ² /Lääni ³	KM	UUD	TP	AHV	HÄM	KYM	MIK	PK	KUO	KS	VAA	OUL	LAP
Nautakarjatalous													
1975	11275	18567	12520	19303	13347	14340	8443	8777	10376	7859	12342	10606	7150
1976	15470	23483	16000	22985	18028	20038	12504	12684	14774	12413	16375	14278	11012
1977	17819	25577	18167	29129	21552	22985	15255	14628	16790	13649	18934	16565	11082
1978	19122	26068	18591	24353	22490	25846	17009	17054	17998	15664	20276	17197	11408
Sikatalous													
1975	24565	22660	28613	-	31245	20211	21524	18848	22062	17848	18558	33141	-
1976	27418	20837	33539	-	34368	26798	36808	18059	29997	20902	18693	35262	-
1977	32990	41045	39418	-	39207	36787	36323	15611	34583	26599	24270	4247	-
1978	32518	34575	38256	7010	34683	31018	33693	28150	39794	17850	26336	18845	-
Siipikarjatalous													
1975	10859	6021	15304	1217	7566	1295	6484	-	1048	-2351	7006	4373	-
1976	13741	14867	14961	-	15584	2207	7811	8803	33395	-203	14321	2045	-
1977	12993	19240	13013	9995	20770	16236	15210	12519	-	5953	9343	-	-
1978	11981	12513	12793	12803	19706	14225	5591	3796	-	1761	7848	19775	-
Viljanviljely													
1975	8078	11071	9754	5609	7977	8428	178	2596	718	1432	4553	6081	-
1976	10758	13691	14524	6424	11448	11448	2144	5577	4199	4822	4526	7198	-
1977	11384	13535	13892	3144	14420	13281	3242	4053	4590	4452	5959	5072	-
1978	9055	9117	10645	3705	10124	8447	2017	16437	3621	4860	6532	13244	-
Muu kasvinvilj.													
1975	5925	3594	13744	15347	11397	6482	5281	-646	37	-41	10141	856	483
1976	14577	14824	27114	24791	11893	16295	10671	8221	-740	-113	17092	1246	1065
1977	10265	5527	18246	21370	18788	5908	3826	4822	361	238	7228	1054	1186
1978	12704	14848	16550	17502	25583	8051	15949	9898	1925	3368	10676	3229	1756
Muut tilat													
1975	6506	9868	12872	15205	9050	6411	2873	3020	2621	1957	6219	2948	1104
1976	6579	9768	12752	15988	9571	6276	3187	2209	2838	1856	7101	2831	945
1977	7215	10393	14093	12718	10113	7928	4654	2135	3664	2622	7632	2931	838
1978	6008	6716	11957	11815	7312	5939	3290	2887	3377	3036	6992	2928	1101
Kaikki tilat keskim.													
1975	9754	13643	13074	15470	11913	12115	7105	8067	8197	6106	10071	8055	3771
1976	12213	15649	15517	17855	14596	15094	9430	9393	11378	8366	12571	10126	5264
1977	13639	17304	16867	17797	17016	17685	11500	10086	12739	9288	14190	10627	5346
1978	13941	15233	16142	15665	16502	18708	12104	11887	13524	10334	14913	11516	5673
Nautakarjatilat, 10-20 ha													
1975	15344	18528	16106	25633	16931	18122	12871	13960	13548	12482	15290	15084	12406
1976	20558	23621	21982	36730	21015	24276	19713	18620	19668	17594	20713	18898	17182
1977	22585	24176	23368	37106	24970	27593	22767	21169	20708	19284	22421	20173	19706
1978	24170	24569	24169	35614	26871	30814	25109	23586	22891	21653	23004	22190	17629

1 Maatilatalouden yritys- ja tulotilaston mukaiset arvot miinus 3/4 tilastoituista maatilatalouden vieraan pääoman korousta.

2 Keskim. peltopinta-alaat yksikköä kohti, kts. taulukot 3 ja 8A-F.

3 Lääniin lyhennykset, taulukko 3.

MAATALOUDEN TALOUDELLISEN TUTKIMUSLAITOKSEN
TIEDONANTOJA

No 1.	Kirjanpitotilojen tuloksia tilivuodelta 1960/61
No 2.	-"- -"- -"- 1961/62
No 3.	-"- -"- -"- 1962/63
No 4.	-"- -"- -"- 1963/64
No 5.	-"- -"- -"- 1964/65.
No 6.	-"- -"- -"- 1965
No 7.	Kirjanpituutarhojen tulokset tilivuodelta 1965
No 8.	Kirjanpitotilojen tuloksia tilivuodelta 1966
No 9.	Kirjanpituutarhojen tulokset tilivuodelta 1966
No 10.	-"- -"- -"- 1967
No 11.	Kirjanpitotilojen tuloksia tilivuodelta 1967
No 12.	-"- -"- -"- 1968
No 13.	-"- -"- -"- 1969
- No 14. TORVELA, M. 1971. Eri tuotantosuuntaa harjoittavien kirjanpitu-
viljelmien taloudesta vuonna 1968. (Summary: On the
Economic Results of Various Production Lines in
Finnish Bookkeeping Farms in 1968). 85 s.
- No 15. Ajankohtaista maatalousekonomiaa. 1971.
(Current Topics in Agricultural Economics)
KALLIO, J. Maidon tuotannon kausivaihtelu Suomessa, 12 s.
TORVELA, M. Eri tuotantosuuntien edullisuudesta Sisä-
Suomen olosuhteissa, 15 s.
TORVELA, M., ROUHIAINEN, J. The Importance of Dairy
Farming to Finnish Agriculture, 9 p.+ 4 fig.
TUISKU, J. Politiska möjligheter att påverka lantbrukets
struktur, 12 s.+ 1 fig.
- No 16. SIREN, J. 1971. Tärkeimpien maataloustuotteiden vähittäis- ja
tuottajahintojen välisen marginaalin kehityksestä vuosina
1964-70. (Summary: The Development of Retail and Producer
Prices and Margins for Selected Agricultural Products in
Finland from 1964 to 1970). 74 s.
- No 17. Kirjanpitotilojen tuloksia. Tilivuosi 1970.
- No 18. Kirjanpitotilojen tuloksia. Tilivuosi 1971.
- No 19. TORVELA, M., JÄRVELÄ, H. 1973. Eri tuotantosuuntaa harjoittavien
kirjanpituviljelmien taloudesta. 44 s.
- No 20. TORVELA, M., IKÄHEIMO, E. 1973. Tuotantotekniikan muutoksen vaiku-
tus viljelmän talouteen. Viljelmämallitutkimus. (Summary:
The Impact of Changes in Production Technology on the
Farm Management of Different Farm Types). 96 s.

- No 21. Ajankohtaista maatalousekonomiaa. 1973.
(Current Topics in Agricultural Economics)
KETTUNEN, L. Katsaus lähivuosien maailmanmarkkina-tilanteeseen, 10 s.
KETTUNEN, L., KALLIO, J. Maatalouden rakennerat-
ionalisointi, 12 s.
NEVALA, M. Jätteiden hyödyntäminen maataloustuotan-
nossa taloudelliselta kannalta, 10 s.
TORVELA, M. Perheviljelmä Kainuun olosuhteissa, 8 s.
TORVELA, M. Maidontuotantoa harjoittavien viljelmien
edullisuudesta Etelä-Pohjanmaalla, 4 s.
- No 22. Kirjanpitotilojen tuloksia. Tilivuosi 1972.
- No 23. SIREN, J. 1974. Tuotantopan-os-Tuotos suhteesta naudanlihan tuo-
tannossa. (Summary: On Input-Output Relationship in
Beef Production). 92 s.
- No 24. Ajankohtaista maatalousekonomiaa. Eri tuotantosuuntaa harjoitta-
vien kirjanpitotilojen tuloksia. Tilivuosi 1972.
- No 25. KETTUNEN, L. 1974. Julkistalouden vaikutus suhdannevaihteluihin.
49 s.
- No 26. KALLIO, J. 1974. Maitorasvan ja maidon rasvattoman osan arvottamis-
mahdollisuuksista Suomen maitomarkkinoilla. 149 s.
- No 27. Ajankohtaista maatalousekonomiaa, 1974.
(Current Topics in Agricultural Economics)
TORVELA, M. Maataloustutkimuksen suunnittelusta. 15 s.
SILTANEN, L. Maatalouden tavoitehintaratkaisujen merkitys
eri alueilla ja eri kokoisilla tiloilla vuo-
sina 1967-1974. 16 s.
KETTUNEN, L. Recent Developments in Agricultural Prices
and Incomes in Finland. 7 p.
- No 28. Tillämpning av prognosmetoder i lantbruket. 1974.
KETTUNEN, L. De statistiska prognosmetoderna och deras
tillämpning in lantbruket. 17 s.
ROUHIAINEN, J. Nötköttproduktionens prognosmetoder. 16 s.
NEVALA, M. Prognosteknik för äggproduktion. 16 s.
- No 29. Maatalouden hintaindeksit. 1975
SILTANEN, L., ROUHIAINEN, J. Maataloustuotteiden
tuottajahintaindeksi. 6 s.
NEVALA, M. Maatalouden tarvikehintaindeksi. 9 s.
MÄKI, S. Uusi maatalouden kone- ja kalustokustannus
indeksi. 7 s.
KALLIO, J. Maatalouden rakennuskustannusindeksi. 5 s.
NEVALA, M. Maatalouden tuotantopanosten hintaindeksi. 3 s.
MÄKI, S. Maatalousindekseistä Ruotsissa. 9 s.

- No 30. Kirjanpitotilojen tuloksia. Tilivuosi 1973.
- No 31. Ajankohtaista maatalousekonomiaa. Eri tuotantosuuntaa harjoittavien kirjanpitotilojen tuloksia. Tilivuosi 1973.
- No 32. TORVELA, M., SIREN, J. 1975. Tuotantopanosten hintamuutosten vaikutus viljelmän talouteen ja tuotantokustannuksiin vuosina 1973-74. (Summary: The Development of Production Costs in Different Farm Types and Size Classes in 1973-74). 65 s.
- No 32, a. TORVELA, M., SIREN, J. 1975. Hur prisförändringar gällande produktionsinsatser inverkat på brukningsenhetens ekonomi och produktionskostnader under åren 1973-74. (Summary: The Development of Production Costs in Different Farm Types and Size Classes in 1973-74). 62 s.
- No 33. ROUHIAINEN, J. 1975. Pitkän aikavälin kysyntäfunktiot ja elintarvikkeiden kysynnän ennustaminen niiden perusteella (Summary: An Attempt to Make Longer Term Projections on Food Consumption Based on Demand Analysis with International Data). 49 s.
- No 34. Ajankohtaista maatalousekonomiaa. Kirjanpitotilojen tuloksia. Tilivuosi 1974.
- No 35. Ajankohtaista maatalousekonomiaa. Eri tuotantosuuntaa harjoittavien kirjanpitotilojen tuloksia. Tilivuosi 1974.
- No 36, 1-6. Ajankohtaista maatalousekonomiaa, 1976.
(Current Topics in Agricultural Economics)
TORVELA, M., ELOMAA, A. Maataloustutkimuksen organisaatiosta ja suunnittelusta Neuvostoliitossa. 14 s.
KEITUNEN, L. Maataloustuotannon ja kulutuksen pitkän aikavälin näkymät. 11 s.
KEITUNEN, L. Tuontihelpotuksia kehitysmaiden maataloustuotteille? 7 s.
ROUHIAINEN, J. Indeksiehdon soveltaminen kansainvälisillä perushyödykemarkkinoilla ja sen mahdolliset vaikutukset Suomen kuluttajahintatasoon ja kauppataaseeseen. 15 s.
MÄKI, S. Maataloustuotteiden kokonaismarginaalien kehityksestä vuosina 1971-1974. 11 s.
SIREN, J. Kotieläintuotteiden tuotantokustannusten muodostuminen. 14 s.
- No 37. HAGGRÉN, E., KEITUNEN, L. 1976. Maataloustuotteiden kulutusennusteet vuoteen 1985. 48 s.

- No 38, 1-2. Leipäviljan ja perunan tuotannosta Suomessa vuosina 1953-1973, 1976.
- HAGGRÉN, E. Maamme leipävilja-alan vaihtelu vuosina 1953-1973 (Summary: Variations of Bread Grain Acreage in Finland 1953-1973). 44 s.
- AALTONEN, S. Perunan tarjonta, hinnanmuodostus ja kysyntä Suomessa vuosina 1952/53 - 1972/73. (Summary: Supply, Price Formation and Demand for Potatoes in Finland in 1952/53 - 1972/73). 50 s.
- No 39. Ravintotaseet 1968-75. 1976, 37 s.
- No 40. Ajankohtaista maatalousekonomiaa. Havainnot Puolan, Tšekkoslovakian, Unkarin ja Norjan maataloudesta ja maatalousekonomian tutkimuksesta.
- TORVELA, M., JÄRVELÄ, H. 1977. Maatalousekonomian tutkimuksesta ja maatalouskirjanpito toiminnasta Puolassa. 14 s.
- KETTUNEN, L., SIREN, J. 1977. Maatalouden rakenteesta ja hintapolitiikasta Puolassa. 11 s.
- TORVELA, M., JÄRVELÄ, H. 1977. Näkökohtia Tšekkoslovakian maataloudesta ja maatalouskirjanpito toiminnasta. 15 s.
- AALTONEN, S. 1977. Maatalouden taloudellinen tutkimus, suunnittelu ja koulutus Unkarissa. 16 s.
- MÄKI, S. 1977. Havainnot Norjan maataloudesta ja elintarvikeomavaraisuudesta. 6 s.
- No 41. Ajankohtaista maatalousekonomiaa. Kirjanpito tilojen tuloksia. Tilivuosi 1975.
- No 42. SIREN, J. 1977. Leipäviljojen sadon arvon alueittaisista vaihteiluista Suomessa vuosina 1966-74. 43 s.
- No 43. Ajankohtaista maatalousekonomiaa. Eri tuotantosuuntia harjoittavien kirjanpito tilojen tuloksia. Tilivuosi 1975.
- No 44. SILTANEN, L. 1977. Maatalouden kokonaislaskelmat 1960-1975. 86 s.
- No 45. HANHILAHTI, H. 1977. Maatalouden kannattavuuden kehityksestä ja siihen vaikuttaneista tekijöistä Etelä-Suomen alueen kirjanpito tiloilla 1953-1974. 76 s.
- No 46. Technological Development, Production Costs and Forecasting of Agricultural Production, 1977.
- TORVELA, M. Technical Changes in Finnish Agriculture. 15 p.
- SIREN, J. Production Costs of Milk and Grains on Finnish Family Farms, 11 p.
- NEVALA, M. On Methods for Forecasting Production and Consumption of Agricultural Products, 16 p.
- KETTUNEN, L. Production Forecasts, 15 p.

- No 47. Maatalouden kokonaislaskelmat ja hintaindeksit sekä maatalous-
tuotteiden tuotanto ja kulutus vuonna 1976. 30 s.
- No 48. Ajankohtaista maatalousekonomiaa. 1977.
TORVELA, M. Tuotantokustannusten alentaminen tuotantoa
rationalisoimalla. 11 s.
KETTUNEN, L. Ravinnontuotannon pitkän aikavälin ongelmia.
11 s.
KETTUNEN, L. Maatalouden tulotason kehitys 1970-luvulla.
14 s.
- No 49. HAGGRÉN, E. 1977. Kotieläintuotannon rehuhyötysuhde ja sen tuleva
kehitys. 87 s.
- No 50. Ajankohtaista maatalousekonomiaa. Kirjanpitotilojen tuloksia.
Tilivuosi 1976.
- No 51. Ajankohtaista maatalousekonomiaa. Eri tuotantosuuntaa harjoitta-
vien kirjanpitotilojen tuloksia. Tilivuosi 1976.
- No 52. KARLSSON, L. 1978. En model för simulering av lantbruks-
färetagets ekonomiska utveckling (Summary: A Model for
Simulation of the Economic Development of Individual
Farms. 134 s.
- No 53. Economics of Dairy Production and Processing. 1978.
AALTONEN, S. Farm Specialization and Scale of Dairy
Production in Finland. 20 p.
TORVELA, M. Main Features of Milk Subsidy Policy, 20 p.
JÄRVELÄ, H. The Profitability of Dairy Farming on Finnish
Bookkeeping Farms. 8 p.
HAUKKA, J. The Problems of Dairy Production in Finland. 6 p
- No 54. Ajankohtaista maatalousekonomiaa. Kirjanpitotilojen tuloksia.
Tilivuosi 1977.
- No 55. KETTUNEN, L. 1979. Suomen maatalous vuonna 1978. 24 s.
- No 55, a. KETTUNEN, L. 1979. Finnish Agriculture in 1978. 22 p.
- No 56. Ajankohtaista maatalousekonomiaa. Eri tuotantosuuntaa harjoitta-
vien kirjanpitotilojen tuloksia. Tilivuosi 1977.
- No 57. JUVONEN, E. 1979. Yleiskustannukset Etelä-Suomen kirjanpitoalueen
maito- ja viljatiljoilla vuosina 1968-1976. 43 s.
- No 58. Maatalouden kokonaislaskelma, hintaindeksit ja ravintotase 1978.
1979. 22 s.

- No 59. Naudanlihan tuotannon taloudesta 1979.
- ROUHIAINEN, J. Naudanlihan tuotanto, kulutus ja ulko-
maankauppa Suomessa 1960-1985, s. 7-17.
- KERÄNEN, J. Naudanlihan markkinointi ja hintakysymykset,
s. 18-29.
- HANHILAHTI, H. Naudanlihan hinnanmuodostus Suomessa,
s. 30-38.
- SIREN, J. Nautaeläimen iän ja teuraspainon taloudellinen
optimointi, s. 39-47.
- TORVELA, M., JÄRVELÄ, H. Naudanlihan ja maidon tuotannon
kannattavuuden vertailua, s. 48-69.
- JUVONEN, E., KEITTUNEN, L. Naudanlihan tuotanto Puolassa
ja Unkarissa, s. 70-77.
- No 60. Ajankohtaista maatalousekonomiaa. 1980.
- KEITTUNEN, L. Maatalouden tulevaisuudesta, s.1-17.
- VARGA, G. Some thoughts on transformation of the
structure of Hungarian food economy,
p. 19-40.
- No 61. KEITTUNEN, L. 1980. Suomen maatalous vuonna 1979. 26 s.
- No 61, a. KEITTUNEN, L. 1980. Finnish Agriculture in 1979. 26 s.
- No 62. Ajankohtaista maatalousekonomiaa. Kirjanpitotilojen tuloksia.
Tilivuosi 1978. 1980, 49 s.
- No 63. Ajankohtaista maatalousekonomiaa. Eri tuotantosuuntaa harjoitta-
vien kirjanpitotilojen tuloksia. Tilivuosi 1978.
- No 64. Ajankohtaista maatalousekonomiaa. 1980.
(Current Topics in Agricultural Economics)
- VARGA, G. Small-scale farming in the Hungarian
agriculture, p. 1-11.
- TORVELA, M. Nautakarjatalouden kannattavuudesta,
s. 13-31.
- No 65. TORVELA, M. 1980. Maitotalouspolitiikasta ja maidon tuotannon
kiintiöinnistä Kanadassa. 30 s.
- No 66. HASSINEN, S. 1980. Maatalouden tuotantorakenteen kehitys. 91 s.
- No 67. HEMILÄ, K. 1980. Tilastomateriaalia hinnoitteluvuoden 1980/81
maataloustuloneuvotteluihin. 48 s.

- No 68. Ajankohtaista maatalousekonomiaa. Maatalouden tulopolitiikkaan liittyviä seminaarialustuksia. 1980.
- HEMILÄ, K. Maatalouden hintapolitiikan pääpiirteistä ja tavoitteista Suomessa. s. 1-18.
- HANHILAHTI, H. Maataloustuotteiden ja tuotannon kuluksen tukeminen Suomessa. s. 19-31.
- JÄRVELÄ, H. Maanviljelijöiden verotus Suomessa. s.32-42.
- TORVELA, M. Viljelijöiden tuloista ja maatalouden kannattavuudesta kirjanpitotiloilla, s. 43-55.
- No 69. Ajankohtaista maatalousekonomiaa. 1980.
(Current Topics in Agricultural Economics)
- IKONEN, J. Havaintoja maatalouden kirjanpito-toiminnasta Unkarissa. s. 1-8.
- JÄRVELÄ, H. Maatalouskirjanpito-toiminnasta Suomessa. s. 9-14.
- TORVELA, M. Tuotantoyksikön koko kotieläintaloudessa. s.15-33.
- No 70. HEIKKILÄ, T. 1980. Typpilannoitteiden taloudellisesta käytöstä koetulosten perusteella. 49 s.
- No 71. HANHILAHTI, H. 1980. Maatalouden aluetuki ja viljelijöiden tulot maan eri osissa. 68 s.
- No 72. HEMILÄ, K. 1980. Tuotantokustannusten seurantaan käytettävien indeksien peruslaskelmat. 104 s.
- No 73. TOLVANEN, M. 1980. Maidontuotannon erityiskustannukset. 47 s.
- No 74. KEITTUNEN, L. 1981. Suomen maatalous vuonna 1980. 35 s.
- No 74, a. KEITTUNEN, L. 1981. Finnish Agriculture in 1980. 31 p.
- No 75. Ajankohtaista maatalousekonomiaa. Kirjanpitotilojen tuloksia. Tilivuosi 1979. 1981, 49 s.
- No 76. Ajankohtaista maatalousekonomiaa. Eri tuotantosuuntaa harjoittavien kirjanpitotilojen tuloksia. Tilivuosi 1979. 1981, 39 s.
- No 77. LAURILA, E. 1981. Maatalouden kokonaislaskelmat 1975-1980. 21 s. 4 liit.
- No 78. Ajankohtaista maatalousekonomiaa. Maatalouden hintalinjat ja tulonjako. 1981.
- KEITTUNEN, L. Matala- vai korkeahintalinja. s. 5-21.
- AALTONEN, S. Maatalouden tuloista ja tulonjaosta. s. 23-80.

